

SKUPAJ PIŠEMO ZGODBE NAJLEPŠEGA MESTA

ALMIRA SADAR
LJUBLJANSKA MODNA
OBLIKOVALKA
IZ SLOVENJ GRADCA

Ljubljana

SPOMINJAMO SE LJUBLJANSKE SUBKULTURE, KI JE POMEMBNO PRISPEVALA K OSAMOSVOJITVI SLOVENIJE; ŠE VEDNO IZDELUJEMO ŠTAMPILJKE, OBČUDUJEMO RAZGIBANO VRTIČKARSKO SCENO IN SPOZNAVAMO OVIRE, S KATERIMI SE SREČUJEJO GLUHI IN NAGLUŠNI. PREDVSEM PA OPOMINJAMO, DA JE MED NAMI VSE VEČ ŽRTEV NASILJA MED ŠTIRIMI ZIDOVI - ČE ZANJE VEMO, NE BODIMO TIHO!

06 Sladoled, da mu ni para

Na obrobju idiličnega Ljubljanskega barja nastaja sladoled s prav posebnimi okusi.

07 Kjer je svetlo, se nam lahko stemni

Zvečer ven na ogled svetlobnih instalacij, objektov in projekcij, ki so na različnih lokacijah po mestu razstavljeni v sklopu 16. festivala Svetlobna gverila.

08 Priprave na prvenstvo v breakdanceu

Dobra tri desetletja po Poletju v školjki 2 se je na Kongresnem trgu zbralo več sto plesalcev z vsega sveta.

09 Raziskujmo mestne gozdove

Lesene rdeče mušnice družine z otroki vabijo k igrivemu in poučnemu raziskovanju mestnih gozdov.

10 Počitnice na bazenu

Zunanji ljubljanski bazeni počasi že odpirajo svoja vrata.

11 Svet poganjamo na bolje

V Ljubljani je v zadnjem desetletju na področju kolesarjenja viden velik napredek. A delo seveda še ni končano.

16 Ambulanta, ki zdravi družbo

Za ranljivo skupino nezavarovanih ljudi, ki živijo na območju MOL, skrbijo v ambulanti Pro Bono.

18 Ne bodimo tiho

V Ljubljani je za žrtve nasilja na voljo zelo razvejena in kakovostna strokovna pomoč.

22 Družine gluhih in naglušnih si med seboj pomagajo

Veste, kako se »reče« Ljubljana ali ljubezen v znakovnem jeziku?

24 Ljubljančanka

Almira Sadar je že 20 let eno najbolj prepoznavnih imen in znamk slovenskega modnega oblikovanja.

28 Zelenjava, rože in dobro počutje na mestnih vrtičkih

V našem mestu je devet vrtičkarskih območij, na katerih je 1071 javnih vrtičkov.

30 Bonton v pasjih parkih

V Ljubljani je urejenih šest pasjih parkov, kjer se hišni ljubljenci lahko prosto gibljejo.

33 Naj živi originalnost!

Ying-Lee Yiao je izbral Ljubljano, ker tukaj vidi lepo, zdravo bivanjsko ravnotežje, dovolj prostora za lasten razvoj in obilo poslovnih priložnosti.

34 Osnove ravnanja z odpadki v našem mestu

Začne se doma.

36 Spominjamo se

Esad Babačić, Franci Zavrl in Suzana Tratnik o dogajanju v Ljubljani v desetletju, ki je tudi pripeljalo do osamosvojitve Slovenije.

38 Ožigosani z domišljijo

Prostor na dvorišču stare meščanske hiše na Resljevi 6a je prežet s tradicijo in svežim vetrom, ki je zavel z novo generacijo lastnic ene najbolj znanih ljubljanskih obrtnih znamk.

39 Boemska lepota v Tivoliju

Obnovljena Švicarija izreka dobrodošlico vsem, ki umetnost radi ustvarjajo, občudujejo in se o njej pogovarjajo.

40 Nagradili smo umetnost, ki ustvarja mesto

Župančičevo nagrado, najvišje priznanje MOL za vrhunske stvaritve na področju umetnosti, so letos prejeli štirje izjemni ustvarjalci.

42 Dame z zmajskim srcem

Ljubljanske košarkarske gledalce navdušuje plesna navijaška skupina Ladies.

46 Delo Mestnega sveta

Poročilo z 32. seje Mestnega sveta MOL.

47 Mali prostor velikih vsebin

Plečnikov kiosk pri Tromostovju je prenovljen.

Ljubljana

junij 2022

Izdajatelj

Mestni svet Mestne občine Ljubljana, Mestni trg 1

Zanj

župan Zoran Janković

Uredniški odbor

Marjan Sedmak (predsednik), Urška Honzak, Ida Medved, mag. Verica Šenica Pavletič, Lada Zei

Odgovorni urednik

mag. Nenad Senić

Urednica

Nina Kožar

Oblikovna zasnova

Špela Pfeifer

Izvedbeno oblikovanje

Maja Petrovič

Foto na naslovnici

Miran Juršič

Tisk

Salomon, d. o. o.

Naklada

126.000 izvodov

Predloge, pohvale, kritike ali le pozdrave pošljite na: revija.ljubljana@ljubljana.si

Glasilo Ljubljana
Mestni trg 1
1000 Ljubljana

Natisnjeno na okolju prijaznem papirju. Glasilo brezplačno prejme vsako gospodinjstvo v Mestni občini Ljubljana.

ISSN 1318-797x

MAG. MATEJA URBANČIČ JELOVŠEK

ravnateljica OŠ Majde Vrhovnik in vodja Aktiva ravnateljic in ravnateljev osnovnih šol MOL

Šola včeraj, danes, jutri

Junij, zaključek šolskega leta, pred nami počitnice. Koliko zahtevnih učnih poti je za nami, koliko zanimivih izzivov smo prestali?

Šolsko leto z veliko soustvarjanja, prilagajanja in zelo dobrimi rezultati je za nami. Ponosna sem na naše učenke in učence, strokovne delavce ter hvaležna staršem za konstruktivno sodelovanje.

Ponosen pogled nazaj in drzen korak naprej. Šola nikoli ni bila šala in nikoli ne bo. Če želiš imeti odlične rezultate, moraš prehoditi zahtevno pot. Le tako se tudi učiš in naučiš. Naučiti se je v današnjem času pozabljen aktivnost. Veli-kokrat ostanemo le pri učiti se. Epidemija je v šoli to zelo nazorno pokazala. Učenke in učenci so se učili, pomembno pa je, koliko so se naučili. Si zapomnili. In na koncu znali. Skozi vzgojo in izobraževanje smo vodili učence in učenke na poti do samostojnih in odgovornih posameznikov ozi-roma državljanov.

Kadar iščem dobro, se to tudi najde. Zato lahko rečem, da so ti zahtevni časi z epidemijo na čelu prinesli v šolo tudi dobre stvari. Učenci in učenke se ponovno veliko družijo, pred poukom in po njem. Velika večina jih raje hodi v šolo kot pred epidemijo. Učitelji timsko sodelujejo, raziskujejo in iščejo nove oblike poučevanja ter motiviranja. Starši nas podpirajo, razumejo, spoštujejo in nam zaupajo. Afriški pre-govor namreč pravi: »Za vzgojo enega otroka je potrebna cela vas.« Zato je prav, da sodelujemo vsi, tudi starši. Vse se začne doma in potem z roko v roki uspešno delujemo v šoli. Predvsem z zgledom.

Kadar nagovarjam starše, povem: »Otroci so ogleda-lo vas, staršev. Kar se pogovarjate v prisotnosti svojega otroka, to kmalu izvemo tudi v šoli. Zato le preudarno in spoštljivo.«

Poleg zahtevnega šolskega dela med epidemijo se je šole dotaknila tudi vojna v naši bližini. Sočutno in z veliko razumevanja smo sprejeli devet ukrajinskih otrok. Poudari-la bi naklonjen odnos naših učencev, učenk, staršev in vseh zaposlenih do otrok, ki so k nam prišli iz Ukrajine. Odziv na humanitarno akcijo na šoli je bil izjemen. V naše oddelke so se počasi, a z vse večjim zaupanjem in veseljem vključili prav vsi otroci. Prilagajanje je bilo zahtevno predvsem zaradi nepoznavanja jezika. Vsi na šoli smo poskrbeli za prijetno vzdušje in varno okolje teh otrok.

Res je, ne vemo, kakšna bo šola jutri. Zagotovo pa vemo, da bo treba vzgojo in izobraževanje v prihodno-sti temeljito načrtovati. Prihajajo podnebne spremembe, digitalizacija, umetna inteligenca, različne epidemije in drugi trendi, ki bodo vplivali na vzgojo in izobraževanje. V Ljubljani pripravljamo strategijo razvoja vzgoje in izobraževanja. Verjamem, da bo tudi Ministrstvo za izo-braževanje, znanost in šport pripravilo novo belo knjigo ter s strokovnjaki posodobilo učne načrte, saj šolstvo potrebuje zanesljiv kompas za kakovosten šolski sistem v celotni državi.

Prav je, da vsi krepimo svojo odličnost. To velja za našo šolo, vse šole v Ljubljani, za vse Ljubljančane in Ljubljan-čanke, za vso Slovenijo.

Nepremično premoženje Mestne občine Ljubljana

Pri razpolaganju z nepremičnim premoženjem in njegovem upravljanju je treba ravnati v skladu z veljavno zakonodajo, ki ureja to področje, in v skladu z načeli ravnanja s stvarnim premoženjem države in samoupravnih lokalnih skupnosti. MOL vsem zainteresiranim omogoča vpogled v načrtovane prodaje in oddaje nepremičnin, ki so v njeni lasti, in sicer prek spletne aplikacije Nepremičnine MOL ([ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/nepremicnine-mol](https://moja-ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/nepremicnine-mol)), kjer je tudi v celoti opisano ravnanje z nepremičnim premoženjem. DDV ni vključen v ceno.

PRODAMO

KAŠELJ

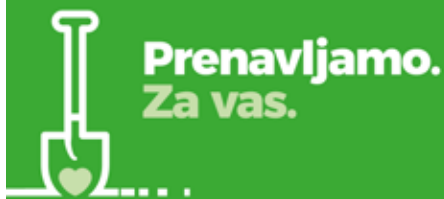
Izključna cena: 398.800 €
Zemljišče s parc. št. 106/15 v izmeri 1994 m²

DOBRUNJE

Izključna cena: 578.550 €
Zemljišči s parc. št. 426/4 v izmeri 1394 m² in parc. št. 600/8 v izmeri 1912 m²

PRODAJA POSLOVNEGA PROSTORA

Izključna cena: 2.260.000,00 €
Prostori v stavbi št. 1725-466 na Resljevi cesti 14, in sicer v 2., 3., 5., 6., 7. in 8. etaži, v skupni izmeri 1250,11 m²

GRADBENA DELA V ČUFARJEVI ULICI

Čufarjeva ulica med Miklošičevo in Resljevo cesto bo dobila novo podobo in bolj kakovosten prostor predvsem za pešce in kolesarje. Gradbena dela bodo tam potekala predvidoma do konca marca 2023.

Izvedli bomo rekonstrukcijo Čufarjeve ulice. Pri tem bomo uredili površine za kolesarje in pešce, položili novo tlakovanje, ohranili drevored, izboljšali rastne pogoje in zasadili novo zelenje, namestili klopi in stole, fontano in pitnik. Uredili bomo tudi vso pripadajočo infrastrukturo.

Načrtujemo ureditev mirujočega prometa in zaščito ter predstavitev komunalnih vodov na območju obdelave. Izboljšali bomo prometno varnost. Spremenjen bo prometni režim, tako da bo motorni promet omogočen samo za intervencijska vozila in dostavo, več prostora pa bodo dobili pešci in kolesarji.

Na območju gradnje bo dostop omejen. Uporabnike prostora prosimo za upoštevanje prometne signalizacije in previdnost.

ZAPRT VOZNI PAS NA BLEIWEISOVI CESTI

Zaradi izvedbe komunalnih priključkov, ki sodijo v okvir gradnje Kopališča Ilirija, bo do predvidoma 15. junija zaprt en vozni pas na Bleiweisovi cesti v smeri proti Tržaški cesti.

V smeri proti centru bo promet potekal neovirano.

Celotne informacije o mobilnosti in zaporah cest v Ljubljani lahko spremljate na našem portalu aktualnih prometnih informacij PROMInfo na prominfo.projekti.si/web.

POLETI PO KNJIGE MESTNE KNJIŽNICE LJUBLJANA KAR V PAKETNIK

V poletnih mesecih bo dostop do kakovostnega knjižničnega gradiva Mestne knjižnice Ljubljana še lažji s sodobnimi rešitvami za samostojno uporabo knjižničnih storitev. Uporabnikom namreč že omogočamo prevzemanje naročenega ali rezerviranega gradiva prek paketnikov Direct4.me na petih lokacijah v MOL: pred Knjižnico Otona Župančiča (pasaža Evropa ob Gosposvetki cesti), ob vhodu v Knjižnico Jožeta Mazovca na Zaloški cesti 61, pred vhodom v Knjižnico Prežihov Voranc na Tržaški cesti 47a in v predprostoru Knjižnice Bežigrad in Slovanske knjižnice na Einspielerjevi ulici 1, kjer se vhodna vrata ob zaprti knjižnici odprejo s člansko kartico Urbana. Knjižnično gradivo je s paketniki dostopno tudi uporabnikom Knjižnice Jurij Vega v Dolu pri Ljubljani pred novo upravno stavbo, v katero se letos seli Knjižnica Jurij Vega.

Naročilo knjižničnega gradiva je preprosto. Prevzem rezerviranega gradiva v paketniku naročite, če ob rezervaciji gradiva v knjižničnem katalogu Cobiss+ ali mCobiss izberete prevzemno mesto »paketnik«. Za prevzemno mesto v paketniku se lahko dogovorite tudi ob telefonski rezervaciji gradiva.

Član knjižnice na mobilno telefonsko številko prejme obvestilo, da je naročeno gradivo pripravljeno za prevzem, ob obvestilu prejme tudi digitalno zvočno kodo za odpiranje paketnika. Rezervirano ali naročeno gradivo v paketniku čaka 72 ur od poslanega SMS-obvestila.

Paketniki trenutno še niso namenjeni vračilu gradiva, zato izposojeno gradivo vrnete v najbližjo knjižnico.

Več informacij o uporabi paketnikov in preostalih možnostih naročanja gradiva MKL je na spletni strani knjižnice mklj.si/narocanje-gradiva.

Spoštovane krvodajalke, spoštovani krvodajalci mesta Ljubljana

Ob dnevu slovenskega krvodajalstva 4. juniju in svetovnem dnevu krvodajalcev 14. juniju vam iskreno čestitamo in se vam zahvaljujemo za srčnost, plemenitost in vso darovano krvi, s katero ste vrnili zdravje bolnim in življenje poškodovanim.

Krvodajalske akcije bodo potekale 10. in 24. junija ter 8., 15., 22. in 29. julija na Zavodu RS za transfuzijsko medicino na Šlajmerjevi ulici 6. Pokličite 051/389 270, 051/671 147 ali 030/716 796 in se naročite na odvoz. Več informacij na ztm.si.

Hvala, ker darujete kri za življenje.

Rdeči križ Slovenije – Območno združenje Ljubljana

LJUBLJANA PREJEMNICA ZNAKA SLOVENIA GREEN DESTINATION PLATINUM

Slovenska turistična organizacija je Ljubljani podelila znak Slovenia Green Destination PLATINUM. S tem dokazujemo, da je Ljubljana ena najuspešnejših destinacij v Zeleni shemi slovenskega turizma in da uspešno sledimo trajnostnemu razvoju.

Ljubljana je pridobila platinasti certifikat Zelene sheme slovenskega turizma s povprečno oceno 9,3. To je najvišja ocena med vsemi destinacijami v tej seriji presoj. V kar dveh kategorijah je dosegla najvišjo možno oceno 10, in sicer v kategorijah narava in pokrajina ter kultura in tradicija. Kot so podeljene ocene obrazložili pri Slovenski turistični organizaciji, najvišji možni oceni v obeh kategorijah dokazujeta dober strateški pristop k obema področjema ter zagotavljanje ustreznih politik in izvajanje ukrepov za varovanje in upravljanje naravnih in kulturnih virov.

V Turizmu Ljubljana poudarjajo, da je za uspešen razvoj trajnostnega turizma v mestu ključno tesno sodelovanje s širšo mestno družino in lokalnim turističnim gospodarstvom. »Župan Zoran Janković in ekipa MOL z jasno vizijo trajnostnega razvoja MOL omogočata in v vsakem trenutku močno podpirata vse naše ambicije,« poudarja Petra Stušek, direktorica Turizma Ljubljana.

Cukrarna niza uspeh za uspehom

Prejšnji mesec je Cukrarna slavila na arhitekturnem tekmovanju Baunit Life Challenge v španski Valencii, kjer so jo razglasili za krovno zmagovalko tekmovanja, na katerem je sodelovalo kar 322 prijavljenih projektov iz 23 držav. V obrazložitvi strokovne komisije so med drugim zapisali, da je Cukrarna danes revolucionarno nov prostor v kulturni infrastrukturi Ljubljane in turistična znamenitost na robu mestnega središča, ki regenerira nekdanje zapuščenno mestno območje. Avtorji Marko Studen, Jernej Šipoš in Boris Matić iz biroja Scapelab pa so za projekt prenove Cukrarne prejeli tudi Plečnikovo medaljo, najvišje strokovno priznanje slovenskim avtorjem za vrhunske stvaritve na področju arhitekture, urbanizma, krajinske arhitekture ali notranje opreme.

Sladoled, da mu ni para

TAJDA KUŽNER

Na obrobju idiličnega Ljubljanskega barja, na Ižanski cesti 334, je doma družina Pozaršek - Strle, ki na svoji Strletovi kmetiji že desetletja prideluje kravje mleko. Iz njega nastaja Ta Strletov sladoled z okusi, ki vam zmešajo glavo. Mladi kajmak in domači malinov džem, temna čokolada in lešniki, višnje in kardamom, celo s pehtranom ga začinijo. Vsi sladoledi so izdelani po njihovi lastni recepturi, tudi džeme, kreme in pekavske izdelke, s katerimi jih mešajo, naredijo sami. Kmetija, ki je najbolj znana po slastnih sladoledih, pa ponuja še marsikaj. Med drugim odlične jogurte, skute in sire, pa tudi različne domače moke, mlete na mlinški kamen.

Kjer je svetlo, se nam lahko stemni

MANCA KRNEL

Nad ulico Pod trančo tiho plava bleščeč orjaški ligenj, malce navzgor, na Kongresnem trgu, pa se pod osvetljeno košaro iz trakov pogovarja skupina ljudi na kolesih. Izpred galerije Vžigalica na Trgu francoske revolucije 3 so se podali na ogled svetlobnih instalacij, objektov in projekcij, ki so na različnih lokacijah po mestu razstavljeni v sklopu 16. festivala Svetlobna gverila. Letošnja tema sence in refleksije od umetnikov in gledalcev zahteva opazovanje svoje okolice, pa tudi pogled vase in v tiste poleg nas. Informacije o festivalu in vodenih ogledih, ki so vsak četrtek in soboto do 18. junija, najdete na spletni strani svetlobnagverila.net.

Priprave na prvenstvo v breakdanceu

GREGOR ZALOKAR

Dobra tri desetletja po Poletju v školjki 2, s katerim je breakdance spoznala mladina po vsej Sloveniji, se je na Kongresnem trgu, ki je bil eno od filmskih prizorišč, v začetku junija zbralo več sto plesalcev z vsega sveta. Na festivalu Get together so se plesnim mojstrom in navdušencem pridružili ustvarjalci »beatov« in rim ter akrobati na kolesih in kolesčških vseh vrst, za sprostitev adrenalina pa je bil tam poligon za parkour. Ob plesnih šovih in delavnicah, ki jih je vodil tudi naš svetovno znani plesalec Anže Škrube, je bila glavna atrakcija za obiskovalce mladinsko svetovno prvenstvo v breakdanceu, na katerega so se mladi plesalci zelo resno pripravljali dlje časa.

Raziskujmo mestne gozdove

DAŠA CVJETIČANIN

V mestnih gozdovih se skrivajo rdeče mušnice. Ne le tiste strupene, ki jih je najbolje pustiti pri miru, temveč tudi lesene, umetno izrezljane, ki družine z otroki vabijo k igrivemu in poučnemu raziskovanju mestnih gozdov. Na gozdnih poteh, ki so na začetku označene s tablam, se ponuja veliko zanimivih izzivov, na koncu pa je skrinja, v kateri se z vsakim tednom na drugi lokaciji izmenjujejo štampljke, ki jih otroci odtisnejo v gozdne dnevnike. Te skupaj z opisi poti najdete na spletni strani malaulica.si. Ko zberete šest različnih štampljk, pa se odpravite še v Malo ulico na Prečno 7 po nagrado za najbolj prizadevne raziskovalke in raziskovalce.

Počitnice na bazenu

JULIJA MILIĆ

Sonce še zeha nad mestom, ko prvi kopalci na Koleziji prerežejo mirno vodno gladino in preplavajo nekaj dolžin bazena. Kmalu za njimi bodo najstarejše mestno kopališče na Gunduličevi ulici 7 preplavili živžav otrok in njihovih staršev, klepet mladine, ki v jatah išče prijateljstva, ter pisane brisače martinčkarjev, ki se pridejo osvežit v poletni vročini. Predvidoma 24. junija bo poletno sezono začelo še kopališče Kodeljevo na Ulici Carla Benza 11, ki ga imajo otroci zaradi dveh toboganov še posebej radi. Na obeh kopališčih bodo organizirane plavalne počitnice, informacije o njih pa najdete na spletni strani sport-ljubljana.si.

Svet poganjamo na bolje

V Ljubljani je v zadnjem desetletju na področju kolesarjenja viden velik napredek. Medtem ko je bilo pred desetletjem in več na cestah opaziti le za vzorec kolesark in kolesarjev, je danes povsem drugače. Vse več ljudi za vsakodnevne poti v službo, šolo in po opravkih izbere kolo.

KAJA BENKO

P

redstavniki Oddelka za gospodarske dejavnosti in promet MOL Matic Sopotnik na področju razvoja kolesarjenja v Ljubljani v ospredje postavlja dve prelomni točki: »Prva je ureditev območja za pešce v središču mesta, ki je začela spreminjati mentaliteto ljudi, druga pa ureditev samopostrežnega sistema izposoje koles BicikeLJ maja 2011. Takrat so ljudje namesto avtomobila začeli res množično uporabljati kolo za dnevne vožnje, poti v službo, na sestanke.« Sopotnik dodaja, da je k povečevanju deleža poti, opravljenih s kolesom, pripomogla tudi izgradnja kolesarske infrastrukture, zaradi katere je kolesarjenje danes bolj varno, kot je bilo še pred 10, 15 leti.

Na MOL pri vsaki obnovi cest velik poudarek dajejo urejanju površin za kolesarje in pešce. Sopotnik pojasnjuje, da je izhodišče projektiranja v smislu kolesarskega mesta v tem, da se avtomobilom prostor jemlje ter namenja kolesarjem in pešcem. To na primer izvedejo tako, da na cestišču zarišejo kolesarski pas, kjer imajo kolesarji prednost

pred avtomobili. S tem se prostor za avtomobile zoži, promet se umiri, varnost vseh udeležencev v prometu pa poveča. Med tovrstne ukrepe sodijo tudi ureditve na enosmernih ulicah, kjer je vožnja kolesarjev mogoča v obe smeri, pa skupni prometni prostor in prehodi za kolesarje, kmalu pa bomo v Ljubljani dobili tudi prvo kolesarsko ulico, kjer bodo imeli kolesarji absolutno prednost pred avtomobilisti. Sopotnik ugotavlja, da pri sprejemanju novosti na področju mobilnosti vozniki najprej potrebujejo nekaj časa, da se privadijo, potem pa z razumevanjem sprejmejo spremembe, zato kakšnih večjih težav ni.

Na MOL so v zadnjih letih, kot rečeno, precej izboljšali kolesarsko infrastrukturo. Kolesarji, ki se vozijo z Viča, so komaj čakali na prenovo Tržaške ceste, Šiškarji na prenovo Vodnikove, Bežigradjani pa med drugim na nove ureditve Dunajske, Parmove in ulice Bežigrad. V prihodnjem letu bodo na vrsto prišli prebivalci Rudnika in Galjevice, saj je v načrtu prenova Dolenjske ceste, na kateri bodo uredili tudi nove kolesarske površine, predvidena je postavitev dveh postajališč sistema izposoje BicikeLJ, pa tudi prenova Ižanske.

Vsi ti ukrepi so Ljubljano postavili na evropski zemljevid kolesarskih mest, k nam pa pripeljali tudi največjo svetovno kolesarsko konferenco Velo-city, ki bo letos od 14. do 17. junija potekala na Gospodarskem razstavišču pod sloganom »Kolesari – sprememba ustvari«. V štirih dneh se bo zvrstilo sedem panelnih srečanj in okoli 60 sej. Organizatorjem je uspelo v Ljubljano pripeljati vodilne strokovnjake za trajnostno mobilnost in načrtovanje kolesarskega mesta. Med njimi so prof. Jan Gehl, eden najpomembnejših svetovnih urbanistov, nekdanja evropska komisarka Violeta Bulc, nekdanji član evropske komisije Karl Falkenberg in Jean-François Decaux, eden od glavnih izvršnih direktorjev skupine JCDecaux, v katero sodi tudi sistem BicikeLJ. Konference se bodo udeležili številni župani in podžupani, vključno s prof. Janezom Koželjem, ter največja svetovna imena zelenega turizma, preurejanja javnih prostorov po meri ljudi in inovacij na področju kolesarjenja. V ospredju bo tudi vključevanje deležnikov in različnih javnosti, ki imajo tudi pri urejanju Ljubljane pomembno vlogo. Skupaj pričakujejo kar 1300 do 1500 udeležencev.

Delo na področju razvoja kolesarjenja seveda še ni končano. Med načrti za prihodnost so nadaljevanje infrastrukturnih projektov, s katerimi bodo še širili kolesarsko omrežje, v garažni hiši Kongresni trg urejajo prvo pokrito javno kolesarnico, ta mesec bo začel testno delovati tudi sistem izposoje e-koles, poleg tega bodo na MOL še naprej izvajali številne manjše projekte, ki imajo po dosedanjih izkušnjah velik učinek.

Matic Sopotnik med izzivi za prihodnost na koncu omenja kolesarski bonton. »Na podlagi lastnih izkušenj lahko rečem, da imajo nekateri kolesarji slabe prometne navade, ki jih bo treba izboljšati, če želimo povečati varnost. Ogromno kolesarjev še vedno vozi v napačno smer, namesto po svojih površinah, ki so lepo urejene, raje vozijo po pločniku, kjer ogrožajo pešce. Zagotovo bo treba še veliko delati na tem področju, sploh, ker se število kolesarjev večja.« Na MOL skupaj s Svetom za preventivo in vzgojo v cestnem prometu MOL ter Javno agencijo RS za varnost prometa pripravljajo preventivne akcije, veliko pozornosti tej tematiki pa vsako leto posvečajo tudi v okviru Evropskega tedna mobilnosti.

Ker na mladih svet stoji, svoje aktivnosti med drugim osredotočajo na otroke. Če jih že ob prvih kolesarskih korakih navajamo na pravila varnega kolesarjenja, bodo ta zagotovo upoštevali tudi, ko bodo odrasli in samostojni udeleženci v prometu. Eden takih primerov je pilotni projekt Stopala na pedala oziroma bicivrtec, ki v sodelovanju s podjetjem Pibip poteka v vrtcu Trnovo. Njegov osnovni namen je malčke navdušiti nad kolesarjenjem, jih naučiti spretnosti gibanja na kolesu ter seznaniti s prometnimi pravili in pomenom varnosti v prometu. Obeta se veliko učenja skozi zabavo, ob tem pa se vsi sodelujoči nadejajo vsaj še enega pozitivnega učinka – da bodo otroci spodbudili starše, da jih v vrtec pripeljejo s kolesom in z njim nadaljujejo tudi pot do službe oziroma nazaj domov. Tako bodo tudi oni hitro postali del kolesarskega »gibanja«, za katerega verjamejo, da svet poganja na bolje.

V Mestni hiši je do 19. junija na ogled razstava Od najstarejšega kolesa na svetu do kolesarskega vrha sveta o zgodovini kolesarstva v Ljubljani, kolesarskem klubu Rog in njegovih izjemnih rezultatih.

Letališka cesta

Prenova Letališke ceste je bila ena večjih prenov cest v minulem letu, v okviru katere je MOL uredila veliko novih kolesarskih površin, ki jih prej tam ni bilo. Zgradili so tudi most za pešce in kolesarje prek obvoznice.

Parmova ulica in ulica Bežigrad

Varne kolesarske površine sta lani dobili tudi Parmova ulica in ulica Bežigrad. Po prenovi se je število kolesarjev tam zelo povečalo, kolesarski števec kaže, da jih je od 30 do 35 tisoč na mesec, kar je primerljivo celo s Celovško cesto.

Barjanska cesta

V začetku tega meseca so končali dela na Barjanski cesti. Na odseku od Finžgarjeve ulice do Slovenske ceste, kjer kolesarske steze zaradi pomanjkanja prostora doslej ni bilo, so uredili kolesarski pas. Kolesarji iz Trnovega so tako dobili varno neprekinjeno kolesarsko povezavo do mestnega središča.

Črnovaška cesta

Prenova ceste je v polnem teku. Po njej bo tudi ta cesta še bolj prijetna in varna za kolesarje, z načrtovano prenovo Ižanske ceste, na kateri bodo prav tako uredili kolesarske površine, pa bodo imeli Črnovaščani neprekinjeno kolesarsko povezavo do središča mesta.

Novi kolesarski pasovi

Tudi manjši ukrepi imajo velik učinek. Na številnih cestah umeščajo kolesarske pasove in druge ureditve, s katerimi dopolnjujejo kolesarsko infrastrukturo. Kolesarji dobijo več prostora, promet se umiri, varnost pa poveča.

Nova kolesarska stojala

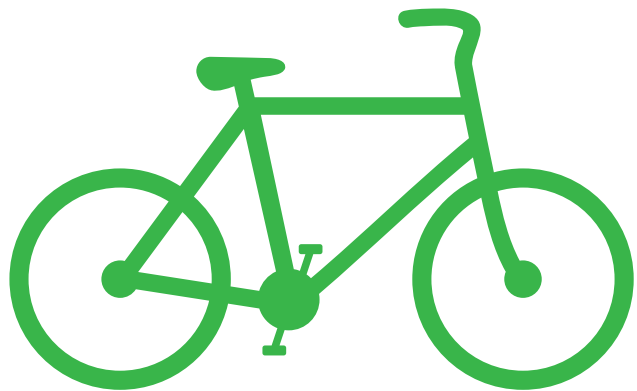
Na kolesarskih stojalih na različnih lokacijah po mestu je prostora za priklenitev okoli 10.000 koles. Letos so postavili že več kot 290 novih koles, v okviru Evropskega tedna mobilnosti pa bodo pred šole in vrtce namestili še vsaj 120 stojal.

NI ŠE
KONEC.
OBRNITE
STRAN!

NA MOL PRI VSAKI OBNOVI CEST VELIK POUDAREK DAJEJO UREJANJU POVRŠIN ZA KOLESARJE IN PEŠCE.

UREDITEV ZA KOLESARJE V MESTNI OBČINI LJUBLJANA V ŠTEVILKAH

Več kot **306 km** urejenih kolesarskih prog.

Približno **16,9 ha** veliko območje za pešce in kolesarje v širšem mestnem središču.

V **123 enosmernih ulicah** možno tudi kolesarjenje v nasprotno smer ali skupno skoraj **28 km**.

Na **27 lokacijah oziroma ulicah** je urejen t. i. sharrow, tj. skupni promet na voznem pasu za motorna vozila in kolesarje, ali skupno okoli **10 km**.

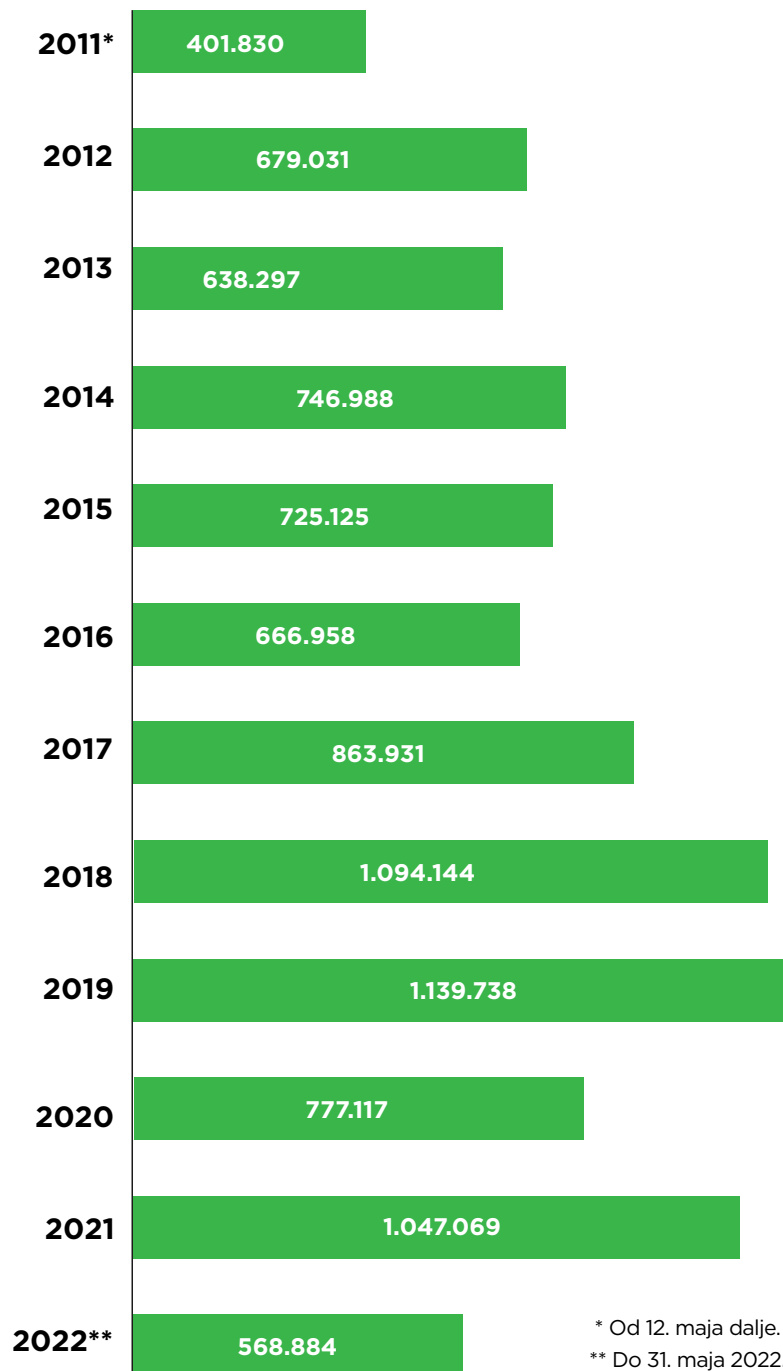
Kolesarski pasovi na cestah brez sredinske črte zarisani na **20 ulicah** ali skupno okoli **15 km**.

Območje skupnega prometnega prostora (t. i. shared space) vzpostavljeno na **4 območjih**.

83 postajališč in **830 koles** v sistemu izposoje koles BicikeLJ – do konca maja 2022 **9.347.343** izposoj od odprtja sistema 12. maja 2011 in **245.224** registriranih uporabnikov. Dnevni rekord izposoje: 12. maja 2022: **8158** izposoj.

V letih 2021 in 2022 postavljenih okoli **290 novih stojal** za kolesa – v Ljubljani je sicer možno na stojalih na javnih površinah prikleniti okoli 10.000 koles.

Število izposoj koles v sistemu BicikeLJ

* Od 12. maja dalje.
** Do 31. maja 2022.

Vse, kar potrebujete, sta kolo in dobra volja

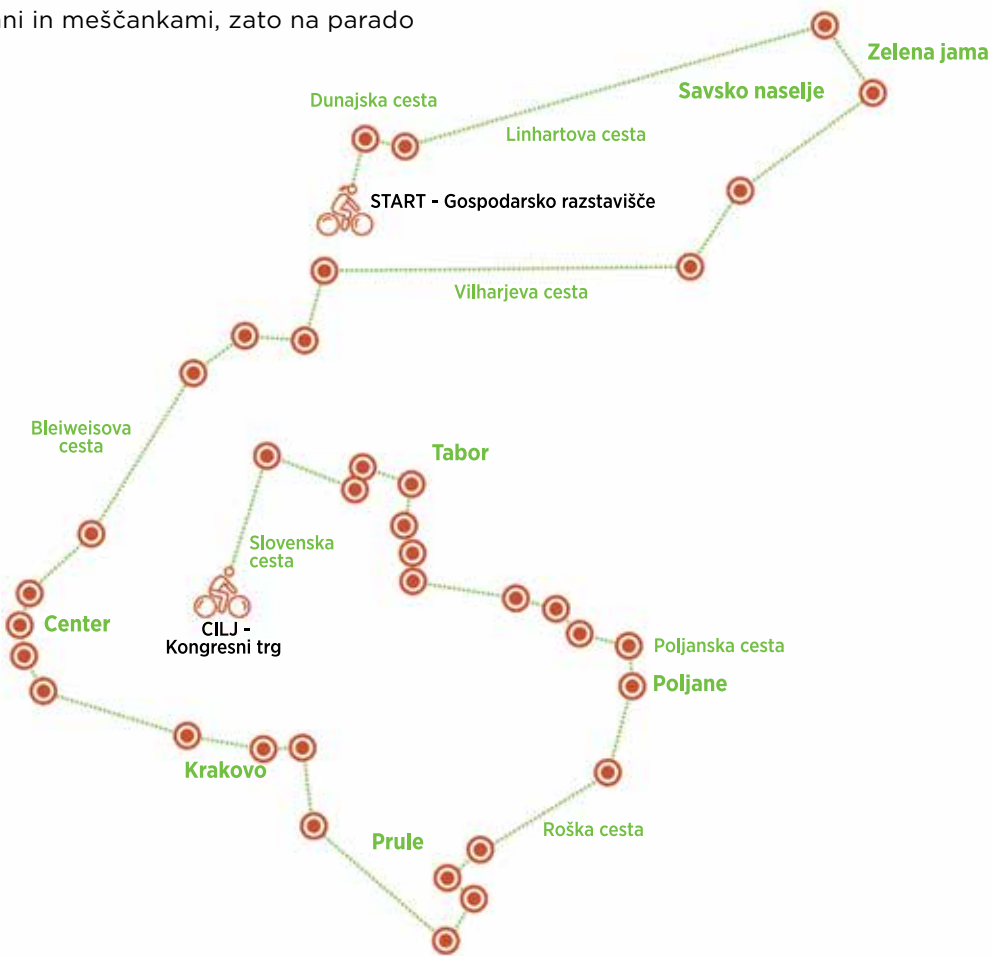
V Ljubljani imamo letos kar dva kolesarska praznika: prvi bo v soboto in nedeljo, 11. in 12. junija, ko bo na vrsti Maraton Franja BTC City, drugi pa le nekaj dni kasneje, v sredo, 15. junija, ko se bodo kolesarji vseh generacij odpravili na množično kolesarsko parado, ki bo potekala v okviru konference Velo-city 2022 Ljubljana.

Oba dogodka sta namenjena rekreativnim kolesarjem, Franja je tekmovalno naravnana, kolesarska parada pa bo v prvi vrsti družabni dogodek, katerega temeljni namen je spodbujanje kolesarjenja v mestih. V Ljubljani vsak dan več ljudi za pot po vsakodnevni opravi izbere kolo, zato na MOL, kjer so organizacijo parade zaupali KD Rog (tudi organizatorju Maratona Franja), ne skrivajo visokih ciljev glede udeležbe, želijo pa si preseči tudi neuradni rekord dosedanjih parad, to je približno 7000 kolesarjev.

Ta cilj lahko dosežejo le skupaj z meščani in meščankami, zato na parado

vabijo kolesarje vseh starosti, družine, skupine prijateljev ali sodelavcev, skratka vse, ki radi kolesarite. Najmlajši se lahko pridružijo tudi na poganjalčkih ali pa z zadnjega sedeža ali prikolice nadzorujejo vožnjo voznika kolesa. Paradi bodo poseben čar dala okrašena kolesa in skupine kolesarjev v enakih opravah, ne pozabite pa tudi na zvonce, s katerimi boste lahko pozdravljali gledalce ob poti. Paradi se lahko priključite kjerkoli, prekolesarite lahko celotno traso ali pa le del proge.

Start parade bo ob 19. uri pred Gospodarskim razstaviščem, od koder bo kolesarje vodila približno 11 kilometrov dolga pot do cilja, ki bo na Kongresnem trgu. Tam bo sledilo še večerno druženje, kjer bosta za glasbo poskrbela Sara Lamprečnik s skupino, ki bo zapela tudi »himno« kongresa Vse spreminja se, in Magnifico.

Kje bo potekala parada?

Kolesarje bo pot vodila po Dunajski in Linhartovi cesti, Pokopališki ulici, Šmartinski, Vilharjevi, Dunajski, Tivolski, Bleiweisovi, Aškerčevi in Zoisovi cesti, po Grudnovem nabrežju, Prulah, Prijateljevi ulici, Privozu, Roški in Poljanski cesti, Kopitarjevi ulici, Resljevi cesti, Komenskega ulici ter po Dalmatinovi ulici in Slovenski cesti do Kongresnega trga.

Prijavite se!

Zaradi lažje organizacije kolesarje prosijo, da se na kolesarsko parado prijavijo čim prej. Prijave zbirajo do torka, 14. junija 2022, na spletni strani Maratona Franja franja.org/prijava-na-maraton-franja-2022.html.

Zapore cest

Zaradi priprave startnega prostora pred Gospodarskim razstaviščem bo odsek Dunajske ceste med Trgom OF in Linhartovo cesto zaprt od 17. ure naprej. Obvozi bodo označeni. Po spremenjenih trasah bodo vozili tudi mestni avtobusi. Ceste, po katerih bo potekala trasa, bodo zaradi zagotavljanja varnosti kolesarjev zaprli približno 10 minut pred startom, odpirali pa takoj za zadnjim spremljevalnim vozilom.

Postajališča BicikeLJ bodo zaprta

Postajališča sistema BicikeLJ bodo v sredo, 15. junija, od 12. ure naprej zaprta, zato izposoja ne bo mogoča. Vse uporabnike teh koles prosijo za razumevanje. Kolesa bodo za izposajo predvidoma na voljo spet od polnoči dalje.

Ambulanta, ki zdravi družbo

V ambulantni s posvetovalnico za osebe brez zdravstvenega zavarovanja Pro Bono na Mislejevi ulici 3 najpogosteje sprejemajo tujce – v zadnjem času tudi Ukrajince, ki so se zaradi vojne zatekli v Slovenijo –, brezdomce, podjetnike z dolgotrajnimi, pa tudi nekaj izbrisanih. Zaposleni in prostovoljci tu ne rešujejo le zdravstvenih težav in stisk najranljivejših posameznikov, njihova dejavnost odmeva tudi v družbi, ki ji nastavlja ogledalo.

ALENKA KLUN

V ambulantni Pro Bono za ranljivo skupino nezavarovanih ljudi, ki živijo na območju MOL, skrbijo s celovito zdravstveno oskrbo, psihosocialno pomočjo ter ustreznim informiranjem in svetovanjem. Pomoč jim ponujajo zdravniki, medicinska sestra, socialna delavka, pravniki in drugi prostovoljci. Včasih se zgodi, da pri njih poiščejo pomoč celo osebe z urejenim zdravstvenim zavarovanjem – v zadnjem času se je to dogajalo kar pogosto zaradi pomanjkanja družinskih zdravnikov. Tudi njim so pomagali po svojih najboljših močeh, a so jih nato usmerili v ustrezen zdravstveni dom in o problematiki obvestili pristojne ustanove.

»Z našim programom skrbimo za tiste, ki pomoči žal ne morejo dobiti v obstoječem zdravstvenem sistemu in sistemu socialnega varstva,« pojasnjuje strokovna delavka Slovenske filantropije in vodja posvetovalnice Alenka

Ugrin Vatovec. V ambulantni Pro Bono, ki s svojim delovanjem opozarja na neenak dostop do zdravja, dela že več kot 18 let. »Svojo službo opravljam z veseljem. Pri delu se srečujem z najrazličnejšimi ljudmi. Odnosi z njimi so polje mojega strokovnega razvoja in osebne rasti. Odnosi pa so pri nas raznoliki – odnosi z uporabniki oziroma pacienti, odnosi s sodelavci, odnosi s prostovoljci zdravniki, pravniki, farmacevti, psihologi.«

V vseh teh interakcijah si utrjuje občutek, da s svojim znanjem, izkušnjami, sodelovanjem in prepotrebno spoštljivim odnosom do ljudi v stiski ustvarjajo program pomoči, ki je potreben, smiseln, učinkovit odgovor na pomanjkljivosti v zdravstvenem sistemu in družbi nasploh. »Vedno se bodo pojavljale skupine ljudi, ki si ne bodo mogle urediti zdravstvenega zavarovanja in bodo tako

ostale zunaj zdravstvenega sistema. Zanje je treba poskrbeti. Dokler ne bomo sprejeli zakonov, ki bodo vsem omogočili enak dostop do zdravstvenih storitev, bo naš program še kako potreben in koristen.«

Vse to dokazuje, da je bil dr. Aleksander Doplihar, ki je ambulantno s soustanovitelj MOL, ZD Ljubljana, Župnijsko Karitas Štepanja vas in Slovensko filantropijo zagnal po svoji upokojitvi leta 2002, pravi vizionar. Svojo razgibano življenjsko pot je sklenil 16. maja letos, spominov nanj je veliko, za celo zakladnico, pravi Alenka Ugrin Vatovec in navaja razlog, zaradi katerega je bil tistim, ki so ga poznali, tako ljub in drag: »Vedno je bil pogumen in neumoren zagovornik tistih, ki jih pogosto spregledamo in preslišimo. Ti so pri njem in v naši ambulantni vedno našli prostor, kjer so se počutili sprejete in spoštovane

Dr. Aleksander Doplihar (1931–2022)

Le malo ljudi sem srečala v svojem dolgem življenju, ki bi jih lahko primerjala z dr. Dopliharjem. Ambulanti Pro Bono je posvetil 17 let svojega življenja in to delo opravljal pro bono, z odgovornostjo in zavzetostjo, s kakršno je pred upokojitvijo vodil tudi zdravstveni dom v Kamniku. Vodil jo je z entuziazmom, s svojim velikim organizacijskim in medicinskim znanjem in izkušnjami, predvsem pa s svojo modrostjo, potrpežljivostjo in umirjenostjo. Vem, da ni bilo lahko, da so se pojavljale težave. Nikoli se ni jezil ali pritoževal, nikoli nisem slišala, da bi o kom rekel slabo besedo. Probleme je reševal sam, s pomočjo svojih sodelavk. Kot predsednica Slovenske filantropije sem skorajda lahko pozabila, da je ambulanta naš projekt, in so me nanj spomnile le dobre besede, ki sem jih slišala ali brala o ambulantni.

Spoštovani dr. Doplihar, še enkrat moje spoštovanje in hvala za vse, kar ste naredili za ljudi. Verjetno bi vam pa več od teh mojih besed pomenilo sporočilo, da osebe, ki zdaj delajo v Pro Bono ambulantni, nadaljujejo z vašim delom ter ohranjajo poslanstvo in etiko, ki ste ju v njeno delovanje vgradili prav vi.

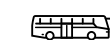
Anica Mikuš Kos, predsednica Slovenske filantropije

– preprosto zato, ker so osebe. Ta odnos jim je povrnil dostojanstvo. Zato so ga ljudje imeli radi in je pri njih užival spoštovanje in prepotrebno zaupanje. Njegovi sodelavci pa smo imeli privilegij, da smo smeli z njim delati, se od njega učiti in biti del plemenitega v družbi, ki ni naklonjena malemu človeku, sploh če se ta znajde v stiski.«

Zdravnica Vida Drame Orožim, specialistka nevrologije in psihiatrije, ki ji je dr. Doplihar vodenje ambulate za osebe brez zdravstvenega zavarovanja prepustil leta 2019, ko je imel že 89 let, sodelavca Saška opisuje kot »legendo slovenskega zdravništva in človekoljubja« in »Hipokratovega glasnika, zdravnika vseh ljudi, ki so potrebovali pomoč, ne glede na njihov izvor in socialni status«. »Osebo je bil skromen, kot direktor dosleden, vedno je v pozitivnem duhu reševal vse prepreke, delovne,

medosebne, profesionalne in družbene. Imel je velik socialni čut in globoko čustveno doje-manje. Svoje kolegice je pogosto varoval pred težkim terenskim delom in velikokrat prevzel dežurstva, da bi razbremenil sodelavce. Lahko rečem, da je velikan med zdravniki in vedno zdravnik za ljudi.«

AMBULANTA PRO BONO

LPP 7, 19, 22 – postajališče Savske stolpnice

BICIKELJ – Savska cesta 1

NE bodimo tiho

Nasilje je treba preprečevati prav v vseh oblikah in na vseh stopnjah. Zanj naj ne bo prostora ne v besedah ne v dejanjih. Molk, zanikanje, prikrivanje mu dajejo svobodo in moč, zato vedno spregovorimo. Bodisi kot žrtve bodisi kot priča. Njegov izbruh mora nujno voditi do besed in dejanj prijave! Nasilje je kaznivo dejanje in zanj ni opravičila. Le z ozaveščanjem in odzivanjem na to perečo temo bomo dosegli, da bo čim manj kalila srečo in varnost vsakdana mnogih žrtev. Ker v odnosu si prav vsak zasluži biti spoštovan, slišan in ljubljen. V Ljubljani je za žrtve nasilja na voljo zelo razvejana in kakovostna strokovna pomoč.

ANA PISAR ČIVČIĆ

Med nami žal bivajo različne oblike nasilja: psihično, fizično, spolno, ekonomsko, pa tudi zalezovanje in zanemarjanje. Po podatkih evropske komisije je v Evropi tretjina žensk, starih 15 let ali več, doživela eno od oblik fizičnega ali spolnega nasilja ali obojega, vsaka deseta je bila žrtev neke oblike spolnega nasilja, vsaka dvajseta pa je bila posiljena. Statistike kažejo tudi, da je v Sloveniji 80 odstotkov žrtev nasilja v družini žensk, večina med povzročitelji pa so moški. Najbolj razširjena oblika nasilja v družini, ki je tudi daleč najbolj razširjena oblika nasilja nad ženskami, je intimnopartnersko nasilje. »Najpogostejše se dogaja psihično nasilje, ki ga doživi kar vsaka druga ženska po dopolnjenem 15. letu starosti, najpogostejše pa ženske poiščejo pomoč zaradi fizičnega nasilja,« razlaga Katja Zabukovec Kerin iz Društva za nenasilno komunikacijo. Kot dodaja, je psihično nasilje pogosto spregledano: zmanjšuje se pomen poniževanja, groženj, ustrahovanja, izolacije od bližnjih, kar je izredno slabo. (Pre)pogosto namreč tovrstna dejanja eskalirajo v fizično nasilje, še posebej če imajo osebe, ki povzročajo nasilje, občutek, da se lahko nasilno vedejo brez negativnih posledic.

Nasilje je proces, ki se v večini primerov ne zgodi kar naenkrat in čez noč, zato ga je tudi težje prepoznati. »Omejevanje stikov s prijateljicami, zahteve, naj ženska pride domov takoj po službi, prepovedovanje stikov zunaj doma, nadzor, ki se postopoma spremeni v popoln nadzor in tako imenovano prisilno kontrolo nad delovanjem ženske v odnosu – vse to se ne pojavi čez noč. Celoten proces je zavrt v celofan ljubezni, pripadnosti, prepričevanja, da 'če sta par, sta eno'. To, da na primer partner zahteva od partnerke vsa gesla za telefon, e-pošto, banko, je zanj edino logično – pa čeprav sam tega ne vrača. Žrtev sprva ne prepozna, da gre za moč in nadzor, in ne za ljubezen,« pojasnjuje Maja Plaz, predsednica Društva SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja. Da tovrstno nasilje težko prepozna tudi žrtev sama, opozarjajo sogovornice iz Društva Ženska svetovalnica Lucija Užmah, Miša Rataj in Matejka Šmit. Pod krinko ljubezni, ki je v resnici bolestna posesivnost v smislu »samo moja si«, »nikomur te ne dam«, »nihče te ne bo imel tako rad«, se žal običajno porodijo očitki, vzbujanje občutkov

krivde, celo omejevanje stikov in gibanja, žaljenje, poniževanje in razvrednotenje, tudi pred drugimi, ter nadzorovanje, pa tudi ignoriranje kot način kaznovanja. »Za izbruhe psihičnega nasilja so značilni grožnje, izsiljevanja, pogojevanja in grobe žalitve. Žrtev nasilja manipulacije povzročitelja nasilja navadno zmedejo do te mere, da ne zaupa več svojim lastnim občutkom in povzročitelju nasilja verjame (da je slaba, nesposobna, sama kriva) ter se vse bolj trudi, da bi mu ugodila. A zaman, ker je vedno nekaj novega narobe,« razlagajo.

Žal pa takšna zmotna prepričanja včasih veljajo tudi širše v družbi, ne le v glavah žrtev, kar je eden izmed razlogov, da še vedno tako (pre)pogosto molčimo in prikrivamo nasilje, ki smo mu priča. »Žrtve nasilje prikrivajo zaradi strahu, sramu, groženj, občutka, da so same krive za nasilje, ker jih je strah, kako bi zmogle preživeti družino same ... Okolica ga skriva, ker se ne želi vpletati, ker meni, da je to stvar med dvema osebama, da se nimajo pravice vtikati, ker se bojijo posledic, ker nasilje opravičujejo. Nikoli ne smemo krivde za nasilje prelagati na žrtve,« opozarja Plazova in dodaja: »Nasilje je tako zelo vtakano v našo družbo, predvsem pa tako zelo normalizirano, da je zato še bolj nevarno. Velikokrat ga sploh ne prepoznamo kot nasilje, zato ga lahko dolgo opravičujemo in iščemo razloge, zakaj je do njega prišlo (izguba službe, stres, izkušnja nasilja v otroštvu, alkoholizem ...). Vse to in še več so dejavniki tveganja – ne pa razlogi za nasilje.«

Na družbene vzorce, ki škodljivo vplivajo na prepoznavanje in obravnavo nasilja, opozarjajo prav vse sogovornice. »Veliko vlogo, zakaj

žrtev nasilja ne spregovori, imajo tudi osebno pogojena prepričanja in drugi močni družbeni vzorci v smislu, da mora ženska pač malo potrpeti, enako kot generacije prej. In pa dvom o okolici, ko žrtev nasilja nasploh misli, da ji nihče ne bo verjel, saj je povzročitelj nasilja v skupnosti cenjen, ugleden in spoštovan, ali pa žrtev nasploh prikazuje kot nesposobno, leno, slabo mater, prepirljivo, lahkoživo in podobno ter še slabše,« razloge opisujejo sogovornice v Društvu Ženska svetovalnica. Tudi težnja po »ohranjanju družine« se priključuje tem napačnim razlogom za zanikanje nasilja ... dejstvo pa je, da so običajno posledice izjemno negativne tudi za otroke, ki so neme in nemočne priče, večkrat pa celo neposredne žrtve, kar jih močno zaznamuje za vse življenje.

Nasilje je vsekakor družbeni problem, ne le intimnopartnerski in ne le družinski. »Ljudje še vedno težko ponotranjijo, da je nasilje nad ženskami družbeni problem, ki je posledica tradicionalne, dolgotrajno neenake porazdelitve moči med spoloma, patriarhata, ki še vedno vztraja in se žal krepi – priča smo repatriarhalizaciji družbe, potiskanju žensk nazaj za štedilnike – kar seveda ni možno, jemlje pa energijo in moč za napredek celotne družbe. Kjer izgubljajo ženske, izgubljajo tudi moški, izgubljamo vsi,« odločno poudarja Maja Plaz. »Nasilja ne smemo obravnavati samo kot težavo posameznice, ki ga doživlja, torej kot zasebni problem,« opozarja Zabukovec Kerinova, saj je posledica že omenjenega neenakega razmerja moči med moškimi in ženskami in žal pomaga to neenakost tudi ohranjati. »Vsaka oblika nasilja je zavržno in nesprejemljivo ravnanje in kot takšno zagotovo

Na Inštitutu 8. marec od januarja na spletni platformi »Nisem prijavila« zbirajo pričevanja o tem, zakaj žrtve intimnopartnerskega nasilja ne prijavijo storilcev in nasilja, ki ga doživljajo. Tako žrtvam ponujajo prostor, da o nasilju spregovorijo anonimno in da so njihove zgodbe kljub temu slišane, hkrati pa želijo javnost senzibilizirati v odnosu do žrtev nasilja in raziskati, zakaj žrtve nasilja ne prijavijo oziroma kakšne so ovire, ob katere so morda zadele ob prijavi. Žrtve nasilja lahko svojo zgodbo delijo na **8marec.si/nisemprijavila**.

**MOLK ŠČITI
POVZROČITELJE
NASILJA, IN
NE ŽRTVE,
ZATO VEDNO
SPREGOVORIMO!**

pomeni družbeni problem. Nasilje prinaša izzive za splošno priznane, družbeno odgovorne sodobne norme z moralnega in etičnega vidika,« dodajajo v Društvu Ženska svetovalnica.

Kaj (moramo) storiti? Prvi in zelo pomemben korak žrtev nasilja je, da spregovorijo. Da nekomu zaupajo svojo stisko, da se o izkušnji začnejo pogovarjati. »Žrtve pogosto tako normalizirajo nasilje, ki ga doživljajo, da se razsežnosti problema zavedo šele, ko ga opišejo nekomu drugemu,« slikovito opisuje Katja Zabukovec Kerin. A tako pomembna kot je izpoved, je tudi reakcija nanjo. Po navadi so prve sogovornice iz bližnje socialne mreže – prijateljice, mama, sestre, sodelavke ... in odziv je lahko ključnega pomena. Pomembno je, da žrtev opogumimo, da sprejme strokovno pomoč, in ji ves čas stojimo ob strani. Da ponudimo konkretno pomoč, recimo denarno posojilo, varstvo otroka, čustveno podporo, spremstvo na institucije ... »Če imajo žrtve nasilja ob prvi izpovedi dobro izkušnjo, je bolj verjetno, da bodo povedale še komu in nasilje tudi prijavile,« iz izkušenj govori Zabukovec Kerinova. Vsekakor je tudi naloga osebe, h kateri se žrtev zateče, vse prej kot enostavna. »Večino žrtev je težko prepričati za vložitev prijave, ker nočejo storilca spraviti v težave, ker jih je strah maščevanja, pogosto pa tudi ne zaupajo, da bodo institucije dobro opravile svoje delo in jih primerno zaščitile,« pojasnjuje. A vsako nasilje je zares nujno prijaviti, opozarjajo v Društvu Ženska svetovalnica, saj lahko podcenjevanje resnosti situacije in dejanske ogroženosti žrtve pripelje do hudih tragedij, kot je femicid. »Podpora okolice, institucij, nevladnih organizacij je ključna, da žrtev, ko bi morda že obupala, prepričamo, da bo v nekem trenutku lahko zaživel mirno in brez nasilja. To ženske tudi povedo – ni ga denarja, ki bi zamenjal

občutek, ko zaklenem za sabo vrata in se počutim varna in mirna,« opisuje Plazova.

K temu bistveno pripomorejo številne nevladne organizacije, zaposleni in prostovoljci, ki na podlagi izkušenj in z empatičnostjo (po)skrbijo za žrtve in jim pomagajo pri izboljšanju situacije. »Ljubljana ima za žrtve nasilja zelo razvejano in kakovostno strokovno pomoč,« ocenjuje Maja Plaz. Varne hiše, svetovalni programi, 24-urna telefonska pomoč so le nekatere izmed možnih brezplačnih storitev, ki so na voljo žrtvam nasilja. Poleg aktivnih programov, namenjenih preprečevanju nasilja ali okrevanju od nasilja, pa nevladne organizacije tudi ozaveščajo in informirajo o nesprejemljivosti nasilja v sodobni družbi, o razpoložljivih oblikah pomoči, žrtvam pomagajo razumeti njihove pravice ... skratka širijo znanje in pozivajo ljudi, naj se tudi sami aktivirajo za odnose brez nasilja. In ko moč za iskanje pomoči prinese epilog, se pišejo tudi lepe zgodbe. »Poudariti želim, da večini žrtev nasilja, ki so vključene v naše in druge programe, uspe urediti življenje in dejansko varno zaživeti. Nikar naj ne obupajo. Čeprav so v medijih po navadi prikazani samo primeri, ki se končajo tragično, v veliki večini primerov na srečo ni tako,« nas opogumlja Katja Zabukovec Kerin. Nikakor torej ne molčimo. Molk ščiti povzročitelje nasilja, in ne žrtve, zato vedno spregovorimo!

Ste v dvomu, ali ste žrtev nasilja? Izpolnite vprašalnik, dosegljiv na **društvo-dnk.si** ali nemudoma kontaktirajte katerokoli organizacijo na področju preprečevanja nasilja.

DRUŠTVO ZA NENASILNO KOMUNIKACIJO
031/770 120

DRUŠTVO SOS TELEFON – za ženske in otroke žrtve nasilja
080 11 55

DRUŠTVO ŽENSKA SVETOVALNICA
031/233 211

V vsakem primeru pa tako žrtve nasilja kot osebe, ki so priča nasilja ali so v svojem okolju nasilje zaznale, opogumljamo, da nasilje brez odlašanja prijavijo policiji na 113 ali na anonimni telefon policije 080 12 00, strokovno pomoč pa jim zagotavljajo tudi centri za socialno delo.

Pomoč žrtvam nasilja v Ljubljani

SOS telefon

S klicem na brezplačni zaupni SOS telefon žrtev dobi koristne informacije, kako naprej. Prostovoljke in zaposlene pomagajo pri prijavi nasilja na policijo, ponudijo možnost namestitve v varni hiši, spremstvo v postopkih na centru za socialno delo, vključitev v individualno svetovanje ali podporno skupino za ženske z izkušnjo nasilja, spremstvo na sodišče, centru za socialno delo predlagajo sklic multidisciplinarnega tima, če ta še ni bil sklican ... Po telefonu lahko žrtve pridobijo tudi pravno pomoč in celo pogovor s kriminalistko, ki jim lahko še podrobneje pojasni postopke na policiji in naprej na sodišču. Skupaj z žrtvijo naredijo tudi varnostni načrt. Žrtev opremijo s čim več informacijami, na kaj naj bo pozorna in kako naj se zaščiti, v primeru akutnega nasilja pokličejo policijo. »Vsak pristop je individualen, prilagojen potrebam žrtve, ki se je na nas obrnila po pomoč,« dodaja Maja Plaz.

Društvo za nenasilno komunikacijo

Ponujajo svetovalni pogovor, ki lahko poteka v živo, prek Zooma ali po telefonu, v katerem se dogovorijo o vsebini in načinu dela. Od vključitve v svetovalno delo do pravne pomoči, spremstva in zagovorništva, najbolj ogroženim žrtvam pomagajo tudi do nastanitve v varni hiši. »Nekatere žrtve potrebujejo le nekaj pogovorov in morda izdelavo varnostnega načrta, nekatere, sploh tiste brez podporne socialne mreže, pa so vključene daljši čas,« pojasnjuje Katja Zabukovec Kerin.

Društvo Ženska svetovalnica

Program Krizni center je namenjen reševanju življenja in ohranjanju zdravja, zato se po uvodnem pogovoru najprej dogovorijo za sprejem na varno in tajno lokacijo, kar se lahko zgodi že v roku ene ure od kriznega klica. Včasih je treba še prej pripraviti načrt pobega in varnostni načrt, ko se žrtev nasilja na njih obrne sama, neposredno, in je pod nadzorom povzročitelja nasilja. Po varni namestitvi se v prvem koraku osredotočijo na razbremenitev in umiritev žrtve nasilja, v naslednjih korakih pa jo seznanijo z njenimi zakonskimi pravicami ter skupaj z njo iščejo nadaljnjo varno namestitev, najbolj običajno v varni hiši ali materinskem domu. Pri tem tesno sodelujejo s policijo in centri za socialno delo, ki so pomembni deležniki pri preprečevanju nasilja. »Ves čas namestitve žrtvam ponujamo tudi psihosocialno pomoč, pomoč pri organizaciji prihodnjega življenja brez nasilja in pri uveljavljanju pravic,

kot so na primer socialni transferji in brezplačna pravna pomoč. Žrtev opogumljamo, da se sooči s svojimi čustvi, ter jo usmerjamo in spodbujamo, da aktivno pristopa k reševanju svoje težke življenjske situacije, tudi prek pridobivanja novega znanja in veščin kot dobre iztočnice za prihodnje dostojno življenje brez nasilja,« razlagajo sogovornice. V njihov program psihosocialne pomoči pa se lahko vključijo tudi bližnje osebe žrtve nasilja, ki jo želijo podpreti in ji pomagati pri preprečevanju nasilja in okrevanju od nasilja. Skozi program torej prijatelje in sorodnike žrtve seznanijo tako z oblikami zakonsko zagotovljene pomoči kot z načini brezplačne in takojšnje podpore, da lahko s praviimi informacijami pomagajo žrtvi pri iskanju strokovne pomoči.

V časih, ko znakovni jezik in rahločutno starševstvo v družbi še nista bila tako uveljavljena kot danes, so morali slišči otroci gluhih staršev prevzemati vloge odraslih in staršem pomagati v komunikaciji s svetom. Slišči starši, ki se jim je rodil gluhi otrok, pa so bili ob tem življenjskem izzivu prepuščeni sami sebi.

»Gluhi od rojstva in tisti, ki so sluh izgubili v mladosti, gredo skozi življenje brez možnosti besedne in slišne komunikacije z drugimi. Sliščim je to nepredstavljivo,« nam je povedal Valentin Jenko, sekretar Društva gluhih in naglušnih Ljubljana, in pojasnil, da prav zato gluhi starši kljub napredku pri prepoznavanju njihovih potreb še vedno nimajo zadostnega dostopa do informacij, spoznanj in razvoja večšin, pred-

Tovrstne dejavnosti so v Društvu gluhih in naglušnih Ljubljana, ki ga vodi predsednik Gorazd Orešnik, v drugačnih oblikah potekale že prej, leta 2020 pa se je programu pridružila strokovnjakinja za družinsko in zakonsko terapijo in psihologinja dr. Andreja Poljanec z Univerze Sigmunda Freuda na Dunaju. Zaradi epidemičnih razmer so znanje sprva posredovali v obliki krajših videoprispevkov s tolmačenjem v znakovni jezik in izvajali spletne svetovalne pogovore za slišče starše otrok z izgubo sluha.

Zdaj ko se je epidemija umirila, skupinska srečanja za gluhe starše organizirajo tudi v živo. Pristen stik s terapevtko je namreč veliko lažje vzpostaviti v skupini, ki daje varen in sproščen prostor za lastno čustveno dinamiko, kjer lahko udeleženci iskreno in

spodbujajo razumevanje sebe, svojega otroštva, škodljivosti psihičnega in fizičnega nasilja nad otroki ter globokega pomena rahločutnosti in empatije v medsebojnih odnosih z otroki in partnerji. »S poglobljanjem osebnostnega razvoja staršev bo bolj poskrbljeno za zdrav in celovit razvoj njihovih otrok, staršem pa bodo taki odnosi prinesli več zadovoljstva, veselja in tudi ponosa, da jim je uspelo,« je prepričan sekretar društva, zavezanega k ustvarjanju pogojev za polno vključevanje gluhih v življenjsko in delovno okolje ter v vse oblike družbenega življenja.

Še posebej velik pomen dajejo druženju oseb ljudi z okvaro sluha s sebi enakimi, kar jim omogoča tudi dnevni center na Ulici za travniki 40 v četrtini skupnosti Ljubljana

Družine gluhih in naglušnih si med seboj pomagajo

ALENKA KLUN

vsem na področjih čustvovanja, starševstva in partnerskih odnosov. Prav vsi otroci imajo pravico do sproščenega in neobremenjenega odraščanja, otroci gluhih staršev pa odraščajo v posebnih družinskih okoliščinah, ki zahtevajo veliko mero prilagajanja, kar je pogosto izziv za zdrav socialni in čustveni razvoj. Zato se je v društvu porodila zamisel o pomoči tovrstnim družinam s smernicami za sprejemanje gluhotе ter reševanje starševskih in partnerskih stisk.

S STISKAMI, POMISLEKI IN STRAHOVI SE JE LAŽJE SOOČITI OB PODPORI LJUDI, KI IMAJO ENAKE IZKUŠNJE.

brez strahu govorijo o svojih stiskah, pomislekih in strahovih. Z njimi se učinkoviteje soočajo ob podpori ljudi, ki imajo podobne izkušnje. Od ostalih starševskih skupin se razlikujejo po prisotnosti tolmača, kar je zaradi komunikacije nujno. Se pa v društvu zavedajo, da se prav zaradi prisotnosti tretje osebe lahko pojavi vprašanje zaupanja, opozarja Jenko in poudarja, da morajo gluhi v skupini zaupati tudi tolmaču, ki bo za strokovnjaka prevajal vse, o čemer bo tekla beseda. V društvu so zato še posebej zadovoljni, da so starši tolmačko zelo lepo sprejeli in so v skupini povsem sproščeni.

Srečanja gluhim staršem pomagajo zmanjšati njihove strahove in občutke nemoči pri opravljanju starševske vloge,

Polje, ki poleg družabništva starejšim gluhim, naglušnim in gluhoslepim ponuja možnosti za ustvarjalne in umetniške dejavnosti, kulturno udejstvovanje ter različne delavnice – od kuharskih do ročnih spretnosti. Vsi njihovi programi so prilagojeni komunikacijskim oviranostim. Izvajajo jih v slovenskem znakovnem jeziku, uporabljajo pa tudi slušne znake za naglušne.

Več informacij o programih Društva gluhih in naglušnih Ljubljana najdete na spletni strani **dgnl.si**.

Valentin Jenko je sekretar Društva gluhih in naglušnih Ljubljana od leta 2014. Svoje delo opravlja z veseljem in predanostjo, saj je raznoliko in ponuja priložnosti za izpopolnjevanje. Hkrati zahteva veliko prilagajanja in potrpežljivosti, a v izzivih sogovornik vidi možnost za osebnostno rast. Predvsem pa so zanj dragocene prijateljske vezi, ki so se stkale v tem času.

Se vas je pri vašem delu z društvom kakšna zgodba še posebej dotaknila? Predsednik društva Gorazd Orešnik mi je po lutkovni predstavi Žogica Marogica, uprizorjeni v okviru pobude Gledališki tolmač, povedal, da je bil ganjen do solz. Kot otrok jo je sicer videl, a je ni razumel. Ko pa si jo je ogledal s tolmačem v znakovnem jeziku, maternem jeziku gluhih, je to v njem vzbudilo močna čustva.

Katere so prepreke, s katerimi se srečujejo gluhi, na katere slišči morda niti ne pomislimo? Vse, kar je dostopno sliščim, bi moralo biti dostopno tudi gluhim. Pri premagovanju glavne, komunikacijske ovire imajo pomembno vlogo tolmači slovenskega znakovnega jezika: poleg čisto vsakdanjih opravil, kot sta obisk banke ali zdravnika, se kaže tudi v izobraževalnem sistemu. Če je gluhotа nevidna invalidnost, pa podobno velja tudi za naglušnost. V

društvu se trudimo, da bi določene vsebine približali tudi naglušnim, zato denimo ozaveščamo kulturne ustanove o možnostih za dostopnost njihovih vsebin naglušnim. V času epidemije se je pokazalo tudi, da so zaščitne maske za naglušne celo večja komunikacijska ovira kot za gluhe.

Ocenjujete, da je Ljubljana do gluhih prijazno mesto? Da, Ljubljana je gluhim prijazno mesto. Kot primer lahko navedem Ljubljanski potniški promet – vsi avtobusi so opremljeni s prikazovalniki, kar je danes že samo po sebi umevno. Poleg tega Svet za odpravljanje arhitekturnih in komunikacijskih ovir pod okriljem MOL vsako leto na Kongresnem trgu priredi Oviratlon, pri katerem sodeluje tudi naše društvo: mimoidoči imajo tam možnost spoznati, kaj pomeni biti gluhi in kakšen je ustrezen način komunikacije z gluhami. Lepo je tudi to, da se v nekaterih lekarnah učijo osnovnih kretenj znakovnega jezika.

LJUBLJANA

LJUBEZEN

PRIJATELJSTVO

Njen studio v stari Ljubljani je barvit, mladosten, izviren, vsebinsko premišljen in estetsko dovršen. In takšna je tudi ona. Almira Sadar – modna oblikovalka, profesorica, Ljubljančanka iz Slovenj Gradca, izjemno zanimiva sogovornica in izvrstna družba za klepet ob kavi. Mode ne razume samo kot okras, temveč o njej razmišlja kot o pomembnem elementu kulture in družbe. Tudi zato je že 20 let eno najbolj prepoznavnih imen in znamk slovenskega oblikovanja.

BOŠTJAN NARAT

Kako je živeti v Ljubljani?

V Ljubljano sem prišla študirat in po koncu študija je bilo jasno, da bom ostala tu. Študirala sem arhitekturo in modno oblikovanje. Danes ima moda kar dober status. Povezana je s kulturo, umetnostjo. Nekako se je intelektualizirala, takrat pa je imela še precej banalen predznak. Ko smo na primer hodili z arhitekti na ekskurzije, je bilo tako rekoč prepovedano gledati izložbe; hiša se je začejala od prvega nadstropja navzgor. (smeh)

Zakaj torej moda in ne arhitektura?

Moja odločitev je bila po eni strani povezana z dejstvom, da je moda seveda mnogo več kot samo te izložbe. Po drugi pa mi je bil bližji sam proces. Zelo imam rada, da se nekaj zgodi hitro, da nekaj narediš, vidiš in greš naprej. V arhitekturi so ti procesi precej bolj zapleteni in dolgoročni.

Katero mesto je vaša druga izbira? Ali pa bi morda raje živeli na deželi?

Meni je Ljubljana res všeč. Če bi bila mlada, na začetku kariere in življenjske poti, bi si želela iti v London, Pariz ali New York. Takrat te pač ne zanima nič drugega razen tistega, s čimer se ukvarjaš. Kot pa živim zdaj, se mi zdi to mesto čudovito presečišče narave in urbanosti. Ves čas sem na kolesu – sovražim avto, nakupovanje in parkiranje. Ko vidim, kako se v velemestih človek vozi vsak dan vsaj dve uri, samo da pride v službo in nazaj domov ... Ljubljana je v tem pogledu res prijazno mesto. Od svojega studia imam pet minut do fakultete, vmes grem lahko na tržnico, popoldne na Rožnik, na tenis. Življenje tu je v smislu varnosti, dostopnosti narave, bližine gora in morja idealno. Hkrati pa si mimogrede v Benetkah na bienalu, na Dunaju na razstavi in v Münchnu na koncertu. Večkrat sem se sicer selila po Ljubljani, super je menjati okolja. Nikoli pa ne bi šla na obrobje ali ven iz mesta. Da se voziš s kolesom in nisi odvisen od avtomobila, je izjemno dragoceno.

Sva v stari Ljubljani. Lepo je obnovljena in urejena, tu ni kaj. Hkrati pa marsikdo središču mesta očita, da se spreminja v razglednico. Kako po vašem mnenju loviti ravnotežje med privlačnostjo za turiste in dostopnostjo za prebivalce?

Turisti prinašajo v mesto multikulturnost. Mesto mora biti odprto za turiste, pa tudi družba mora biti odprta za ljudi, ki pridejo sem živeti. Vse to prinaša v mesto nov utrip. Če pa se pogovarjava o dostopnosti stanovanj, tu gotovo potrebujemo neko drugačno stanovanjsko politiko. Nujno je, da mladi lahko ostajajo, ne pa da jih razmere silijo nekam na obrobje ali ven iz mesta. Brez njih mesto ne živi.

Za vas skoraj obvezno vprašanje: kakšen stil imamo, kako se oblačimo?

Mislím, da smo Slovenci zelo odprti, kultivirani, veliko potuje-mo, spremljamo, kaj se dogaja v tujini. Me pa včasih preseneti, ko govorimo o trajnosti in razliki med hitro in tako imenovano počasno modo; zakaj so neke znamke tako poceni, kaj sploh pomeni trajnost v oblačilni industriji – ljudje o tem mogoče ne vedo dovolj. Na tem področju se je treba izobraževati. Zavedati

»OD SVOJEGA STUDIA IMAM PET MINUT DO FAKULTETE, VMES GREM LAHKO NA TRŽNICO, POPOLDNE NA ROŽNIK, NA TENIS.«

se moramo, da je lokalno nekaj zelo pozitivnega. Pri hrani se tega že zavedamo, pri oblačilih manj.

Modna oziroma oblačilna industrija je ena najbolj umazanih in spornih – okoljsko, družbeno, etično. Kako se s tem soočate vi kot ustvarjalka?

V sodobni modi se o tem veliko govori, vsi se s tem ukvarjajo. Jaz na ta problem ne gledam črno-belo. Hitra moda je na primer naredila veliko za demokratizacijo mode, za zmanjšanje nekaterih socialnih razlik. To je pozitivna plat. Je pa prinesla veliko negativnega, predvsem v smislu izkoriščanja naravnih virov, okolja in ljudi. Sodobni kupci so vse bolj izobraženi, želijo si transparentnosti in so za izdelek s sledljivostjo pripravljeni plačati več. Vendar je luksuzna moda dostikrat le navidezno trajnostna. Osebnost me najbolj zmotijo znamke, ki najamejo strokovnjaka za trajnost, to seveda obešajo na veliki zvon, potem pa naredijo modno revijo v Braziliji in tja vsi letijo s privatnimi letali.

Tako imenovani greenwashing?

Ja, tega je v modi zelo veliko. V času korone, ko ni bilo modnih revij, so se pojavile drugačne, kreativne variante predstavitev mode – filmi, videi, risanke, knjige. To mi je bilo všeč, je pa res, da so ljudje pogrešali žaromete. Moda očitno mora biti takšna.

Kaj pa hitra moda pomeni za naš odnos do oblačil?

To se je zelo spremenilo. Včasih si bil z obleko povezan, do nje si vzpostavil čustven odnos, zato si se tudi težje ločil od nje. Danes pa do obleke zaradi nizke cene ne razvijemo globljega odnosa, z lahkim srcem jo zamenjamo in kupimo novo.

Se je pa po drugi strani v zadnjem desetletju tudi pri nas razvil fenomen rabljenih oblačil, reciklaže ...

Res je, ampak vseeno se mi zdi, da je v primerjavi z drugimi mesti tega v Ljubljani manj. Kdo pa je v resnici dobro oblečen, kdo ima dober stil? Stil je nekaj zelo kreativnega, da imaš mogoče kak dizajnerski kos, pa kak element hitre mode, pa kak vintage kos, pa da znaš vse to dobro skombinirati. Spletne vintage platforme so mi všeč tudi zato, ker ne gre samo za prodajo, ampak tudi za izmenjavo. Lahko kupuješ in prodajaš, tako stvari krožijo.

Ampak da je to kroženje možno, morajo biti oblačila kako-vostno narejena.

Seveda. Lepo je videti nošena oblačila izpred nekaj desetletij, ki so še vedno kot nova. Velikokrat se v teh trgovinah najdejo kakovostna, dobro oblikovana oblačila po ugodni ceni, ki pa imajo dodano vrednost predvsem zaradi svoje starosti. Zanimivo se mi zdi, ker je to odsev nekih družbenih sprememb. Moda je vedno odslíkava družbe, novih navad, vrednot.

Pogosto poudarjate individualnost. Kako biti individualen v družbi, ki individualnost skoraj zapoveduje? Mar nismo tu ujeti v neki paradoks?

Umberto Eco je dejal, da s svojimi oblačili govorimo. Z obleko izražaš, kdo si, ampak tu ne moreš mimo vplivov. Je pa možnosti, kako se oblečeš, veliko. Repertoar je širok, zato se vsak v svoji obleki lahko dobro počuti. In znotraj vsega tega se lahko tudi spreminjaš.

Kaj pa modno oblikovanje v smislu (majhnega) posla? Kako lahko izvirna kreativnost konkurira masovni produkciji?

Trg je širok in na njem vsak lahko najde svoje mesto. Moja znamka ima to prednost, da so oblačila res unikatna. Če si

»MESTO MORA BITI ODPRTO ZA TURISTE, PA TUDI DRUŽBA MORA BITI ODPRTA ZA LJUDI, KI PRIDEJO SEM ŽIVET. VSE TO PRINAŠA V LJUBLJANO NOV UTRIP.«

kdo kupi kak kos, je verjetnost, da bo srečal koga enako oblečenega, minimalna. Stvari so narejene kvalitetno in trajajo, hkrati imam s strankami stik, tako da lahko prinesejo obleke v popravilo ali prilagoditev. Zanimivo je, da nam spletna prodaja ne funkcionira dobro. Naše stranke pač radi pridejo v trgovino, si vzamejo čas, poklepetajo in tako nakup spreminijo v neke vrste obred. Takšnega osebnega stika v veliki trgovini ne moreš dobiti.

Stavite na ročno delo. Kaj se dogaja s poklicem šivilje oziroma krojača?

To je v Sloveniji velik problem, tudi v Evropi. Ko se je produkcija masovno preselila v Azijo, se je izgubilo ogromno znanja. Ko ni bilo več potrebe po teh poklicih, so se začele zapirati šole. In potem gre par generacij mimo, pa tega znanja ni več. Zdaj se ti poklici spet iščejo.

Ste profesorica na Naravoslovnotehniški fakulteti. Kako bi primerjali čas, ko ste sami začenjali svojo pot, z razmerami, ki jih imajo mlade ustvarjalke in ustvarjalci danes?

Marsikaj se je odprlo. Kdor si danes želi delati v svetovni modni industriji, ima to možnost. Pot je težka, ampak obstaja. Seveda tu govorim o luksuzni modi. Delati na manjši, bolj butični sceni ali pa narediti svojo znamko – kar se je glede tega gotovo spremenilo, je možnost, ki jo dajejo novi mediji. Po teh kanalih se lahko danes za relativno malo denarja uspešno oglašuješ.

Ste kdaj pomislili ali pa celo predlagali, da bi bile lisičke, ki so gotovo eden vaših bolj prepoznavnih kosov, nagrada za najboljše smučarke na Zlati lisici v Mariboru?

Ne. Mi je pa že par ljudi to reklo. (smeh) Bi se dalo zelo lepo narediti, ampak ne morem predlagati same sebe. Mogoče pa se kdaj zgodi.

»LOKALNO JE NEKAJ ZELO POZITIVNEGA. PRI HRANI SE TEGA ZAVEDAMO, PRI OBLAČILIH MANJ.«

Zelenjava, rože in dobro počutje na mestnih vrtičkih

V našem mestu je devet vrtičarskih območij, na katerih je 1071 javnih vrtičkov. Smuknili smo v udobne čevlje in se odpravili raziskovat, ali je vrtičarska scena res tako razgibana kot pred leti, ko so o njej posneli priljubljeno humoristično serijo. Hitro je bilo jasno: vrtniček je način življenja!

MINA MOKAR

Med solato, graham in kamilicami smo srečali Meliho Dizdarevič z MOL, ki ima ljubljanske gredice v malem prstu. Povedala je, da so trenutno oddani vsi vrtnički, ki so urejeni pod

okriljem občine. Če torej želite najeti svoj košček rodovitne zemlje, se morate s prijavnico, ki jo najdete na spletni strani ljubljana.si v rubriki Moja Ljubljana/Podeželje, postaviti

v čakalno vrsto. »Letni najem vrtnička stane do enega evra na kvadratni meter,« pojasnjuje sogovornica. Po njenih besedah se zanje zanimajo prav vsi – od študentov do upokojencev, pa od vrtničarskih začetnikov do tistih, ki zemljo obdelujejo že vrsto let.

Začetniki se lahko prvih korakov vrtnarjenja naučijo na treh učnih vrtničkih, ki so v družinskem parku Muste, na Rakovi jelši in Grbi. Mentorji tam organizirajo brezplačne delavnice, na katerih delijo nasvete in odgovarjajo na najrazličnejša vprašanja. Mentor Plantellinega učnega vrtnička v Mustah je agronom Vanes Husić, ki na vprašanje, kaj najbolje uspeva na ljubljanski zemlji, odgovarja: »Nikakršnih posebnosti ni – tu je pač kontinentalna Slovenija in uspevalo vam bo skorajda vse. Seveda, če boste za vrtniček pravilno skrbeli.« V telegrafskem slogu nato našteje največje napake, ki jih vidi na ljubljanskih vrtničkih: »Monokulture, pregosta zasaditev, preobilno gnojenje in slabo načrtovanje,

ki vodi v ustvarjanje presežkov. To pravzaprav pomeni, da imaš v nekem trenutku toliko solate in bučk, da vsega ne moreš porabiti. Napaka je še ta, da mnogi vrt 'štihajo', namesto da bi zemljo rahljali.«

Velika strast do vrtničarstva veje tudi iz Marjane Kajzer Nagode, ki obdeluje kar 300 kvadratov velik učni vrt na Rakovi jelši, kjer je tudi mentorica. Koliko časa že vrtnari? Širokemu nasmehu sledi odgovor: »Od rojstva! Moj prvi spomin je poletni dan in babica, ki se z vrta vrača s skledami solate. Ta vrt je imela točno tam, kjer so danes Murgle. Mislim, da imam vrtnarjenje v genih, saj sem iz Trnovega, ki že od nekdaj slovi po pridelovanju zelenjave, predvsem solate.« Marjana Kajzer Nagode je v zadnjem obdobju vrtničarske učne urice iz narave preselila na splet. Zelenim srečanjem, ki tedensko potekajo na daljavo, se vsakokrat pridruži tja do 70 navdušencev iz vse Ljubljane. Z neizmerno ljubeznostjo pripoveduje o vrtničarskem območju na Rakovi jelši: »Poseben je zaradi okolice, kajti tu smo del Krajinskega parka Ljubljansko barje. Med našimi vrtnički je veliko drevev. Tu so vrbe in sadna drevesa, blizu je Ljubljana, divjina. Po okolici se sprehajajo fazani, sem priletijo čaplje, tu živijo race, zajci in srne.«

Letos je kot mentorica učnega vrta na Grbi začela svoje široko znanje razdajati tudi Jerneja Jošar, avtorica knjižnih uspešnic in priročnikov za vrtnarjenje. Vrt na Grbi je medovit, kar po besedah naše znane vrtnarke pomeni, da »privablja čebelnice in ostale oprasovalce. Kajti če teh ne bo, vemo, da bomo lačni. Rožice, ki so med zelenjavo, pa so tudi hrana za dušo.« Poudarja pa še eno posebnost: »Ta vrt bo deloval na temelju permakulturnih zakonitosti. To pomeni, da sta glavni orodji vrtnarja svinčnik in papir, potem pa so tu še vile in lopata.« Prvi korak do uspešnega permakulturnega vrta je namreč načrt, ki upošteva njegovo vpetost v okolje in medsebojno povezanost posameznih rastlinskih vrst.

Naj naš obhod po ljubljanskih vrtničkih sklenemo z besedami enega od tistih, ki smo jih ujeli med večernim zalivanjem solate: »A zakaj sem se lotil vrtnarjenja? Ker sem hotel imeti svoj košček zemlje, kamor se lahko odpravim kadarkoli, saj se tu počutim res dobro!«

① Z javnimi najemniškimi vrtnički želi MOL spodbuditi lokalno samooskrbo, hkrati pa skrbeti tudi za zdravo in urejeno krajino. Na delavnicah, kjer mentorji prenašajo svoje znanje o okolju prijaznih vrtnarskih tehnikah in uspešnem gojenju različnih vrst rastlin, so dobrodošli vsi vrtničarji, tudi tisti z lastnimi vrtovi.

② Marjana Kajzer Nagode je mentorica učnega vrta na Rakovi jelši. Njen nasvet za začetnike: »Ne obupajte po prvi sezoni! Če boste vztrajali, boste ostali vrtničkar.« Vrtničarskim legendam pa svetuje: »Ne mislite zgolj na svoj vrtniček, ampak pomislite tudi na to, kako z vrtnarjenjem brez odpadkov ohraniti okolje in omiliti podnebne spremembe.«

③ Agronom Vanes Husić (na sliki v zeleni majici) je mentor Plantellinega učnega vrtnička v Mustah. Vrtničarskim začetnikom daje priporočilo: »Upoštevajte kolobarjenje, poskrbite za mešane posevke in sledite ekološkim smernicam.« Za strokovnjake ima ta nasvet: »Znanje o vrtu je treba redno obnavljati.«

④ Vrtnarka Jerneja Jošar je mentorica medovitega učnega vrta na Grbi. Tako tistim, ki šele začnajo vrtničarsko kariero, kot tudi prekaljenim vrtnarskim mačkom polaga na srce: »Premalo pozornosti namenjamo prsti, torej tlom. Če so tla dobro pripravljena in če zanje dobro skrbimo, bodo rastline lepo rasle.«

Vrtnarjenje kot meditacija

Marsikateri vrtničkar vam bo zaupal, da mu vrt poleg svežih, okusnih in zdravih pridelkov prinaša tudi veselje in notranji mir. O tem v svoji novi knjigi Fižolozofija piše dramaturginja in novinarka Irena Štaudohar, ki bralcem deli kopico koristnih nasvetov izkušene vrtnarke, ob tem pa jim odpre oči tudi za opazovanje narave, razmišljanja o svetu okrog nas in meditacije o umetnosti. To knjigo je najlepše brati v odmorih med okopavanjem vrta ali med sladkanjem s svežimi jagodami in redkvicami.

Bonton v pasjih parkih

V Ljubljani je skoraj 6000 kvadratnih metrov namenjenih človekovim najboljšim prijateljem – psom. Pasji parki pa priložnosti za druženje ne ponujajo zgolj potomcem volkov, temveč tudi njihovim skrbnikom; ti ne glede na vreme, letni čas ali uro dneva podajajo žogice ali frizbije, mirijo pasje medvrstniške spore ali zgolj sedijo pod kakšno krošnjo, medtem ko se »otroci« igrajo. A kot na vsakem igrišču je tudi na pasjem treba spoštovati postavljena pravila.

NIKA VISTORPSKI

Predstavljam si, da je udomačitev volkov potekala nekako takole. Volk samoza-vestno: »Požrl bom vaše otroke!« Človek: »Ej, kaj pa če namesto tega, samo predlagam, odejica in kikirikijevo maslo?« Volk: »Ok, poslušam. Nadaljuj!« 32.000 let kasneje v Severnem mestnem parku na deževno soboto najdem čivavo v svetlo modrem plašču. Nanj je njen človek natisnil: »Naj pesem neba vsuje na najino se ljubezen.« Nasmejim se. Saj vendar ne morem oporekati; med človekom in psom dejansko obstaja velika ljubezen. Tudi zato, ker volkovi in prvi psi niso sledili Darwinovi teoriji o preživetju najmočnejšega, temveč instinktu najprijaznejšega.

Da so psi del naše družine, je očitno. Ne nazadnje imajo človeška imena. Z njimi vstric pa nedvomno stopajo številne komične situacije, kot recimo oni dan, ko je gospa

v Severnem mestnem parku zaklicala: »Božo, pridi k mamicil!«, pa je najprej neki fantič skočil z gugalnice, trenutek zatem pa še koker španjel (pa ne z gugalnice). Gospa sicer ni vedela, čigav je fantič, je pa psa pobožala po glavi in mu rekla, da je priden.

Urbanim psom, ki si ne morejo privoščiti podeželske »proste paše«, pomenijo parki prostor za igro in spoznavanje dlakavih sosedov, a tako kot za otroška igrišča tudi za pasja velja: naj »starši« svojih »otrok« ne puščajo brez nadzora. Zakaj? Najprej zato, ker nekaterim psom navodilo »pojdi in igraj se« ne pomeni največje radosti dneva. Mojemu borderskemu ovčarju gotovo ne. Imam ga sicer na sumu, da je rahlo anksiozen, gneče namreč res ne mara. Kot bi introverta povabil na čajanko in pričakoval, da eno uro kramlja o vremenu in podražitvi bencina. Ne bo šlo.

NI ŠE KONEC.
OBRNITE STRAN! ➤

Čeprav so psi socialne živali, je lahko za marsikaterega druženje v parku torej tudi izziv. Morda ste prepričani, da je vaš pes najbolj prijazno bitje na svetu, a vedno se lahko zgodi, da mu »popustijo živci«. Prijetno sobivanje psov in njihovih človeških skrbnikov na javnih površinah zato temelji na zaupanju, da ljudje res poznajo svoje pse, jih imajo na očeh, nemudoma ukrepajo, ko se pojavijo težave. Res je, da je ameriška znanstvenica in zagovornica humanega ravnanja z živalmi Temple Grandin dejala, da nas živali človečijo, a dobro bi bilo, da mi ne bi človečili psov. Ne spoznam se na kinologijo, a močno dvomim, da bo naš stafford Vilibald dojel, da popadljivost ni sprejemljivo ravnanje, če mu boste rekli: »Vilkec moj, ne grizi Borčija za vrat, no, to ni lepo, bo mami huda!« Simpatična je vaša véra, da je vaš kuža sposoben dojeti kompleksno človeško skladnjo, a je tudi skregana z realnostjo in neodgovorna.

Prav tako niste odgovoren ljubitelj psov, ko noro vzneseno buljite v telefon, medtem

ko se je vaš ljubček sredi parka izdatno podelal. Pasji parki so igrišča, niso pa stranišča. Tudi če imate recimo jazbečarja ali jacka russla, pasmi psov, za kateri lahko z gotovostjo trdimo, da si glede na velikost izločkov ne delijo družinskega drevesa z mamutom, to še ne pomeni, da imajo njihovo iztrebki pravico ostati tam, kamor so padli. Nepobrani pasji kakci namreč delujejo po nekem čudnem načelu: četudi v teoriji obstaja matematično preverljiva verjetnost, da v mimohodu nanje ne stopiš, si v praksi vedno eden od tistih, ki jih je znanost za vekomaj zapustila. Pa tudi, saj veste – če spet narišem vzporednice s človeško družinsko dinamiko –, vsi otroci so ljubki, a najbolj ljubki so naši. Za vas je vaš rodezijski grebenar zenica vaše-ga očesa in ga zato naokoli sprehajate brez povodca. Morda bi bilo dobro pomisliti na to, da nekaterim ljudem ni všeč, da jih, ko hočejo na klopi v miru pojesti burek, hipoma obkroži fokusna skupina prežečega krdela z metodami zastraševanja žrtev, hujšimi kot v kakšni ameriški kriminalki. Na srečo obstajajo povodci

različnih dolžin; psu dajejo prostor, a ga vseeno omejujejo. In čeprav mislite, da ste vi tisti, ki pelje psa na sprehod, v resnici on pelje vas. Njega pa vodi nihče drug kot lasten nos.

Ko vaš najboljši prijatelj v svoj mokri in spužvasti smrček ujame piš svežega zraka, se začnejo razvijati podobe, ki bi jih najbolj opisali z bliskajočo se animacijo res dobrega tripa. Pes ne samo da voha. Pasji voh je stereo olfaktorni sennheiser. Ljudje imamo v nosni sluznici okoli pet milijonov olfaktornih celic, psi, reci in piši, 500 milijonov. Pes v zraku zavonja tudi prihodnost. Ve, kdo prihaja, četudi ga (še) ne vidi. Zato niti na poti do pasjega parka psov za sabo ne vlecite kot vrečo krompirja zgolj zato, ker se vam mudi v šolo ali službo. Razumeti morate, da so za pse drevesa in hidranti neke vrste novičnik, oglasna deska, »kdo je kdo v rajonu« – pomembne reči v glavnem.

Hočete, da ima vaš pes veter v dlakah? Peljite ga v pasji park. A naj instinkt najprijaznejšega deluje tudi med pasjeljubci.

Psom prijazno mesto

V Ljubljani je urejenih šest pasjih parkov, kjer se si hišni ljubljenci lahko prosto gibljejo. Opremljeni so s klopmi za oddih ter koši za smeti in pasje iztrebke.

- pasji park v Severnem parku ob Vilharjevi ulici
- pasji park v Štepanjskem naselju ob Pesarski cesti
- pasji park v Kosezah ob blokii na Ulici bratov Učakar
- pasji park v Šmartinskem parku ob Žalah
- pasji park med Beblerjevim trgom 6 in Ulico Gradnikove brigade 4–8
- pasji park v družinskem parku Muste med Štepanjskim naseljem in Fužinami

Naj živi originalnost!

Ying-Lee Yiao je prva tri desetletja svojega življenja preživel na Tajvanu. Potem ga je pot peljala v Anglijo, nato v Kanado, pa v Berlin, po Franciji v Varšavo. Po tehtnem premisleku je za naslednjo postajo izbral Ljubljano, ker, kot pravi, tukaj vidi lepo, zdravo bivanjsko ravnotežje, dovolj prostora za lasten razvoj in obilo poslovnih priložnosti. Zase pravi, da je originator.

AJDA BORAK

Ste vizualni umetnik, ki spretno prepleta svet umetnosti s podjetništvom ...

Sem likovni umetnik, vendar sem znanja, ki sem jih pridobil na likovni akademiji, kmalu začel prepletati z neskončnimi razsežnostmi digitalnega sveta. In seveda sem hitro spoznal, da v svetu umetnosti ne moreš preživeti brez poslovne žilice. Mi, Azijci, imamo neko stopnjo tekmovalnosti vgrajeno v genetiko. Moj življenjski moto je vedno »bodi še boljši«, da pa si vedno boljši, se ne smeš nikdar prenehati učiti in razvijati. Tukaj so ljudje zelo izobraženi, talentirani, vendar živijo dovolj udobno življenje, da se kaj preveč ne naprezajo. Tukaj vse teče zelo počasi. Nihče se ne bojuje za svojo eksistenco in to se čuti tudi pri poslovnih procesih. V Aziji, na Tajvanu, je mentaliteta veliko bolj kompetitivna, po drugi strani pa v svoji tekmovalnosti pozabimo na kulturo, naravo in dolgoročni razvoj. Smo precej destruktivni na svoji poti do uspeha.

Kaj pa vas je v Sloveniji najbolj navdušilo?

Voda. Kako čista je tukaj voda, kakšnih barv je! To me je presunilo. Tudi Kanada velja za čisto in lepo, vendar takšnih rek, kot sem jih videl tu, tam

nisem našel. Na Tajvanu se bojujemo s hudo onesnaženostjo okolja, veliko je k temu pridala naša neposredna sosedja Kitajska. Svež zrak, zelenost, čistoča, neokrnjenost ... to je tisto, kar me vsak dan znova preseneti.

Sebi pravite originator. Kaj to pravzaprav pomeni?

Izobraževalni in družbeni sistem nas ne spodbujata k temu, da bi iskali svojo pravo vrednost. Težko je ohraniti svojo individualnost, avtentičnost, težko je najti svojo pot. Po svoji lastni poti lahko hodiš le, če si original, ki odvrže vse »programe«, ki mu jih je naložila družba. In ravno to nas dela drugačne od drugih. Originalnost, prvinskost, izvirnost je vedno tudi tisto, kar iščem pri svojem delu. Svet potrebuje več originalnosti, dopustiti moramo, da originalnost živi. Moj glavni fokus je povezovanje različnih polj delovanja z enim samim namenom – iskati originalnost.

Otroci so zelo kreativni in povsem originalni. Potem pa jih ukalupimo in to originalnost izgubijo. Če bi nam uspelo to ustvarjalnost ohraniti ... prihodnost je v ustvarjalnosti, ustvarjalen pa ne moreš biti, če nisi originalen.

»TUKAJ SO LJUDJE ZELO IZOBRAŽENI, TALENTIRANI, VENDAR ŽIVIJO DOVOLJ UDOBNO ŽIVLJENJE, DA SE KAJ PREVEČ NE NAPREZAJO. TUKAJ VSE TEČE ZELO POČASI.«

Originalist je moj življenjski projekt, ki se razprostira čez tri kontinente in z leti dobiva nove in nove razsežnosti. Združuje umetnike in njihova dela, katerih rdeča nit je originalnost.

Kako pa potekajo vaši dnevi v Ljubljani?

Rad se sprehodim po Tivoliju, obiskujem številne muzeje in galerije po mestu, obiščem mednarodno cerkev, kjer vedno spoznam kakšnega zanimivega tujca, rad spijem kavo v kavarni na Gornjem trgu, igram košarko, začel sem obiskovati tečaj nemškega jezika, trenutno pa, poleg drugih svojih že obstoječih projektov, sodelujem tudi z lončarskim ateljejem SEM; pomagam jim vzpostavljati in razvijati njihov poslovni model, njihovo znamko in program.

OSNOVE RAVNANJA Z ODPADKI V NAŠEM MESTU

Začne se doma.

Vsak odpadki odložimo v ustrezen zabojnik.

Edina vrečka, ki jo lahko postavimo ob zabojnik, je tipizirana vrečka. Naprodaj so prek spletne trgovine **vsezaodpadke.si/vokasnaga**, v Centru za pomoč in podporo uporabnikom na Vodovodni cesti 90 in v Centru ponovne uporabe na Povšetovi ulici 4.

Odpadke odlagajmo v zabojnike, in ne poleg njih. To je prepovedano z zakonom.

Če redno ustvarjamo večjo količino odpadkov, kot jo lahko odložimo v svoje zabojnike, naročimo večje ali dodatne.

Odlaganje nevarnih odpadkov ter električne in elektronske opreme je mogoče tudi v premični zbiralnici, ki spomladi in jeseni stoji na različnih lokacijah po vnaprej določenem urniku.

Odpadke, ki ne sodijo v klasične zabojnike (nevarne, kosovne, gradbene odpadke, zeleni odrez, elektronsko opremo ...), odpeljemo v najbližji zbirni center ali zanje naročimo odvoz.

Enkrat na leto lahko brezplačno naročimo odvoz kosovnih odpadkov, odvoz zelenega odreza pa za plačilo.

Za uporabo podzemnih zbiralnic v središču Ljubljane naročimo kartico za odlaganje mešanih in bioloških odpadkov za vsako stanovanje.

Morebitne težave pri uporabi kartice ali podzemne zbiralnice ter reklamacije takoj oziroma čim prej sporočimo na brezplačno številko 080 98 82 ali na **vokasnaga@vokasnaga.si**.

Nepravilno odlaganje odpadkov lahko anonimno prijavimo na Inšpektorat MU MOL (01/306 16 00 ali **glavna.pisarna@ljubljana.si**) oziroma medobčinski inšpektorat v naši občini.

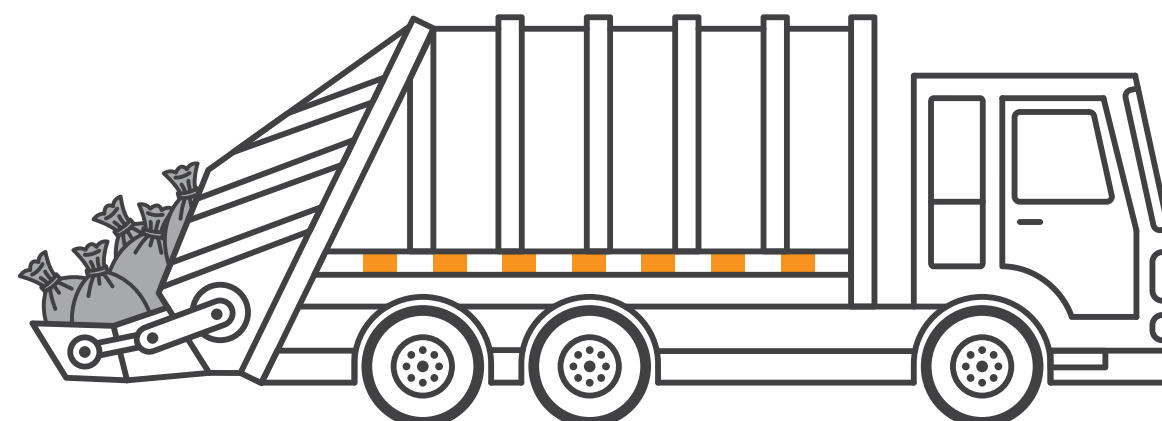
S položnico, ki jo plačamo Voki Snagi, ne plačamo samo praznjenja zabojnikov, temveč še veliko drugih storitev: med drugim zamenjavo poškodovanih zabojnikov, čiščenje zabojnikov za bioodpadke, odlaganje več kot 40 vrst odpadkov v zbirnih centrih, odvoz kosovnih odpadkov, predelavo preostanka in bioloških odpadkov, zbiranje nevarnih gospodinjstskih odpadkov in še kaj. In ne pozabimo preveriti svojih podatkov na položnici.

ODVOZ ODPADKOV V POLETNEM ČASU

Ekipe začnejo odvažati odpadke praviloma ob šestih zjutraj. V poletnih mesecih, ko temperature presežejo 30 stopinj Celzija in je njihovo delo še težje, začenejo svoj delovnik prej kot običajno, in sicer med 5.00 in 5.30.

Osnovne informacije lahko najdemo na začetni spletni strani **vokasnaga.si**, na spletni strani **mojiodpadki.si** pa lahko uredimo svoja naročila, pogledamo in natisnemo urnik praznjenja zabojnikov, urnik premične zbiralnice, si vključimo brezplačen SMS-opomnik, preverimo število vnosov v podzemno zbiralnico ali z e-iskalnikom ABC odpadkov preverimo, kam sodi posamezen odpadki.

Pišemo lahko tudi na **vokasnaga@vokasnaga.si**, pokličemo na telefonsko številko **01/477 96 00** ali obiščemo Center za pomoč in podporo uporabnikom na Vodovodni cesti 90 v Ljubljani. Pišemo lahko tudi na Facebook stran **@vokasnaga**.

ESAD BABAČIĆ

pesnik, pisatelj, novinar

Ljubljana, metropola panka

Slovenci nočemo več biti prebivalci vasi, mestnih pravic pa nam še ni uspelo izbojevati. Nemara bi to veljalo še danes, če bi ne bilo najbolj univerzalnih žanrov umetnosti, ki so prinesli na Slovensko nekaj koščkov evropskega »stimmunga«. Mislim seveda na glasbo in – pretiravajmo! – kriminal, na pank in ljubljanskega Jacka Razparača. Tako je v zgodnjih devetdesetih razmišljal pesnik in sociolog Aleš Debeljak, eden najbolj zaslužnih in resnično svetovljanskih Ljubljancev, ki bi si gotovo zaslužil vsaj spominsko ploščo, če ne še kaj več. A takšnih zaslužnih doajenov, ki so odšli brez pozdrava, je v našem mestu preveč.

KO NEKOMU POKAŽEŠ STOLPNICO, V KATERI JE ŽIVEL MARJAN ROŽANC, KI JE NAPISAL LJUBEZEN, ENEGA NAJLEPŠIH ROMANOV V SLOVENSKEM JEZIKU, TE PREŠINE, KAKO LEP RAZGLED JE IMEL Z VODMATA NA ZELENO JAMO.

Vendarle je bila Ljubljana od nekdanj manjša od ljudi, ki so jo delali veliko ali vsaj drugačno od ostalih mest. Nič čudnega, da jim ni uspelo. Ravno njena majhnost in zatohlost sta jih počasi dušili in nekatere tudi zares zadušili. Takšna je bila takrat, ko sta v njej kraljevala megla in seveda pank, ki ga omenja Aleš, takšna je še danes; vedno neizprosna v svoji ekscentrični drži, od katere ni bilo nikdar kakšne velike koristi. Morda le nekaj lažnega blišča, ki škodi predvsem njenim prebivalcem, ki so se ujeli v zanko tega istega blišča.

Prav nič se ne čudim, ko so udeleženci pank ture, ki je namenjena ljubiteljem urbane kulture s poudarkom na pank glasbi, začudeni, ko spoznajo povsem drugačno Ljubljano od tiste, ki jo imamo danes. Vendarle se v treh urah, kolikor traja kole-sarska pank tura, peljemo mimo krajev, ki jim prej

niso pomenili ničesar, saj jih niso mogli povezovati z ljudmi, torej samimi Ljubljanci in njihovimi zgodbami. Tako pa znenada postanejo del velike zgodbe, ki jo je nekoč govorilo to mesto, zgodbe, ki bi jo morali ohraniti, pa naj stane, kolikor hoče. Vsebina mesta je namreč skrita tudi v stranskih ulicah, stolpnicah, postajah, vogalih, parkih, igriščih brez košev in obročev, iztrganih klopeh, lepih fasadah, ki lepo molčijo, na tiri, ki ne peljejo nikamor in, ja, ostaja skrita, dokler je ne pove nekdo, ki jo je živel.

Hvaležen sem za pank in meglo, ki je bila krajica, ki poslušala punk rock, ker sta Ljublani pustila nekaj evropskega stimmunga, kot je dejal Debeljak. Jaz bi dodal, da tudi srednjeevropskega in celo protestantskega. Kar nekaj časa sem namreč potreboval, preden sem ugotovil, zakaj je nekdanji Leninov park idealen za prvo postajo pank ture in zakaj je prav, da se imenuje Park slovenske reformacije. Odgovor je ponudil še en slovenski sociolog, ki je potegnil vzporednico z Lutrovo nehoteno »revolucijo«, ki je rezultirala v reformaciji in zahtevi po branju evangelija v domačem jeziku. In prav v tem je poanta pank fenomena, ki je v vsaki deželi privzel specifično, na kulturnozgodovinsko okolje vezano podobo ... Pank v Sloveniji ima, kot rečeno, podobno vlogo kot slovenski protestantizem; trajal je kratko, bil je a priori sumljiv, preganjan, a je pognal močne korenine. Ko bomo nekoč zavohali te korenine, bomo spet doma v svojem mestu, do takrat pa bomo zgolj kazali svoj nasmešek za izlož-

be, zlagan nasmešek, v katerem je tudi nekaj prezira zaradi nemoči biti nekje res doma.

Ko nekomu pokažeš stolpnico, v kateri je živel Marjan Rožanc, ki je napisal Ljubezen, enega najlepših romanov v slovenskem jeziku, te prešine, kako lep razgled je imel z Vodmata na Zeleno jamo. In ko to sliši nekdo, ki je roman Ljubezen, ki ga ne bi bilo brez Ljubljane, tudi zares prebral, in to večkrat, je to trenutek, ko se zazdi Ljubljana bolj mila, kot smo jo navajeni videti. Tudi če je nedelja in so vsi Ljubljanci spet doma drugje, samo zato, da ji ne bi zrli v obraz.

FRANCI ZAVRL

komunikacijski menedžer

Osamosvojitve od stolnice do K4

Še pomnite? Ali pa ste mlajši? Ljubljana v osemdesetih: Lili Marlen na Radiu Študent, ekološke demonstracije od Rožne doline do centra, malica v Ljudski kuhinji, koncerti v Križankah, debate ob pivu v zakajeni kavarni Union ... Čas, ko smo kinotečni list poznali natančneje od učbenikov za fakulteto. Najprej osamosvojitve od staršev in potem od Jugoslavije. Temu gibanju so se v drugi polovici desetletja pridružili Mladina z naklado več kot 90.000 izvodov, Nova revija z znamenito 57. številko, proces JBTZ, razni odbori in civilnodružbene pobude ter na koncu ustanovitve prvih političnih strank.

Gibanje, bolj množično od OF. V njem so bili levičarji in duhovniki. Dr. Rastko Močnik in dr. Anton Stres, aktivna zagovornika človekovih pravic. Od stolnice do K4, povsod boj za pravice manjšin, okolje, svobodo ... Sčasoma je posrkalo tudi takratne »mainstream« medije. Celo slovenski delegati na kongresu Zveze komunistov Jugoslavije so odkorakali iz dvorane in se vrnili domov. Gibanje, ki je na koncu pripeljalo do demokratične odločitve na referendumu za samostojno Slovenijo. Gibanje brez enega režiserja, v katerem je vsak od nas odigral svojo vlogo. Zgodovinsko vlogo. Film s srečnim koncem, v katerem so bile dovoljene sanje.

Ker sem bil kot urednik Mladine v samem jedru gibanja, smem zatrditi še troje:

Prvo – Slovenijo smo naredili skupaj. Naj ilustriram: Janša in Kučan, z obema sem se dobival, z obema sodeloval za eno samo demokratično Slovenijo. Sedel sem s Stanetom Dolancem in kadil njegove uvožene cigarete Kent. Tisti dan nisem »žical« dunhillk od dr. Darka Štrajna. Obiskoval sem hrvaške, srbske in slovenske emigrante. Bil sem na »fronti«. Zato lahko mirne vesti zatrdim: nihče

si ne more pripeti medalje osamosvojitve, ker ta pripada takratni civilni družbi.

Drugo – bili smo pogumni. Spet dajem primer: dr. Jože Lokar in ekipa Centra za mentalno zdravje »so imeli jajca« in so me s hospitalizacijo zaščitili pred preiskovalnim zaporom. Taki pokončni ljudje so bili med vsemi poklici, med pravniki (mag. Drago Demšar, Matevž Krivic in številni drugi), sodniki (Emil Zakonjšek), sociologi (dr. Pavel Gantar), policisti (mag. Pavle Čelik) ... Mnogo znanih ljudi, ki so zbrali pogum in vsak po svoje prispevali k rasti gibanja. Še več pa je bilo anonimnih, malih ljudi. Ki so kupovali Mladino, nam pošiljali informacije, nas zastonj vozili s taksiji in nam ugodno menjali nemške marke na tržnici. Najbolj pogumna pa je bila moja mama. Udbovcu, ki je v domači vasi poizvedoval za mano, je zabrusila: »Kaj vprašuješ mene, saj ti bolje veš, kje je.« Kaj želim povedati? Da moramo biti soljudem hvaležni za pogum, da bodimo tolerantni, da sodelujmo.

SLOVENIJO SMO NAREDILI SKUPAJ.

Tretje – zame bo osamosvojitve vedno romantičen spomin. Tista leta so kot dolga pomlad. Ljubljana pa je spomladi, ko vse zacveti, najlepša. Sem naiven? Se ne spomnim »prijateljic«, ki so me vabile v posteljo in potem ovajale takratni tajni politični policiji, Službi državne varnosti? Ne vem, kdo je SDV poročal o mojih sestankih in načrtih? Nekaj tega dokazano vem, a kaj bom dosegel, če nekoga očrnim, pokažem nanj s prstom? Kaj pa, če mu je nekdo grozil, ga zavedel? Ob osamosvojitvi sem se odločil, da šibkih ljudi, ki so klonili, ne bom preganjal. Bi moral namesto romantičnega spomina zagovarjati »očiščenje«, njihov umik iz javnega prostora, prepoved delovanja? Nisem tako vzgojen. Ko sem bil mlad, sem zjutraj ministriral v cerkvi, zvečer pa šel na sestanek Zveze socialistične mladine Slovenije. Moji strici so bili v partizanih in pri belogardistih, moj oče v nemški vojski, njegov brat partizan, pa smo se vedno razumeli. Zato obdobje pred osamosvojitvijo gojim kot romantičen spomin, ko smo bili resnično gibanje.

Takrat so bile dovoljene sanje, danes je nov dan. Tak, kot smo si ga naredili. Od stolnice do K4.

SUZANA TRATNIK

pisateljica in aktivistka

Subkultura kot stališče

Ko sem leta 1981 prvič vstopila v ljubljansko kavarno Union, polno ljudi drznih pankovskih in novovalovskih imidžev, od katerih so mnogi sodelovali pri vsaj enem alternativnem projektu, sem bila prepričana, da sem že vstopila v nov svet, saj sem ga videla in izkusila sama. Ljubljana sicer ni bila mitski kraj iz moje otroške domišljije, posejan z visokimi stolpnicami in množicami ljudi na pločnikih. Bila pa je močno središče študentskega življenja, imela je več različnih kinodvoran in gledališč, predvsem pa je delovala kot najbolj živahno vzhodnoevropsko mesto pankovske glasbe in gibanja, nove uporniške anti-poezije, vizualne umetnosti in videoprodukcije. Vsakokratni obisk kavarne Union me je spomnil na prihod na razvpito pank sceno v Londonu, čeprav tam še sploh nisem bila. Bila sem samo ob pravem času na pravem kraju in med pravimi ljudmi. Tako sem redno hodila na legendarne retrospektive Fellinijevih in Buñuelovih filmov v Slovenski kinoteki. Stati v vrsti za vstopnice za ogled svežih filmov s puljskega festivala v Kinu Komuna ali za retrospektivo kultnega nemškega gejevskega režiserja Rainerja Wernerja Fassbinderja v Galeriji Škuc je bilo dobesedno stališče, tako individualno kot politično. Zato sem si večkrat ogledala tudi razvpito predstavo Ujetniki svobode (1982) Slovenskega mladinskega gledališča in pogumno predstavo Rožnati trikotnik (1983) o kruti usodi gejev v času tretjega rajha v Gledališču Glej. V tistem obdobju sta bila zelo cenjena individualnost in nekonformizem, kar je dalo tudi zaleta še zadnji neodkriti subkulturi ali celo kontrakulturi neprilagojenih in moralno zavržnih, homoseksualcev, kot se jim je takrat reklo z medikaliziranim, a še najbolj korektnim izrazom.

Že prvi festival Magnus, organiziran v Orwellovem letu 1984 pri Društvu Škuc, je z naslovom »Homoseksualnost in kultura« vprašanja lezbijk in gejev, in seveda pozneje oseb LGBT+, za vedno umestil v močan okvir bojev za enakost in širšega kulturnega življenja. Bila sem na številnih Magnusovih filmskih projekcijah v Galeriji Škuc, starem klubu K4 in Cankarjevem domu, ki so si jih ogledali tudi vsi tedanji alternativci in aktivke, ne glede na spolno usmerjenost. Udeleževala sem se fotografskih razstav in živahnih razprav o položaju lezbijk in gejev kot manjšine v tedanji državi – ne bom pozabila obrazov v Galeriji Škuc, ki niso v zadregi šepetali o svoji identiteti, ampak so se odkrito identificirali kot geji in lezbijke. Njihov diskurz o političnem boju za enakost je bil sociološki, kot sem ga poznala s fakultete, a šele v tej konkretni situaciji se mi je zazdel razumljiv in smiseln.

LJUBLJANA JE BILA MOČNO SREDIŠČE ŠTUDENTSKEGA ŽIVLJENJA, IMELA JE VEČ RAZLIČNIH KINODVORAN IN GLEDALIŠČ, PREDVSEM PA JE DELOVALA KOT NAJBOLJ ŽIVAHNO VZHODNOEVROPSKO MESTO PANKOVSKJE GLASBE IN GIBANJA.

Le leto pozneje, 1985, je bil v K4 prvi večer Lilit, namenjen raznolikim ženskam, tudi »odklonskim«, kar je bila dovolj obetavna napoved, da se bo subkulturno delovanje razširilo tudi na področje feminističnih in lezbičnih bojev. Lezbična skupina LL je nastala leta 1987 – letos mineva 35 let lezbičnega gibanja v Sloveniji (in tudi v Jugoslaviji) in prav tako pol stoletja delovanja Društva Škuc. A tedaj smo o častitljivih obletnicah dogodkov brali le v zgodovinskih knjigah ali novicah, z našimi subkulturnimi gibanji, ki jih je zanimala situacija tukaj in zdaj, pa še nismo videli nobene povezave.

Moja lezbična socializacija je potekala predvsem skozi močno in kritično kulturno-umetniško prizmo, ki sem jo pozneje prepoznala tudi v tujih dokumentarnih filmih o alternativnih gibanjih osemdesetih let v Londonu, New Yorku ali Berlinu. Šele takrat se mi je razjasnilo, da je bila tedanja Ljubljana po alternativni enaka nekaterim svetovnim prestolnicam.

Mnenja avtorjev ne izražajo nujno stališča MOL in uredništva glasila Ljubljana.

Ožigosani z domišljijo

Vonj po barvi, stare vitrine, polne najrazličnejših štamplik in žigov, ter prijazna psička Micka nas pozdravijo takoj, ko stopimo skozi vrata delavnice in trgovine s štampljkami Sitar 1920 na Resljevi 6a. Prostor na dvorišču stare meščanske hiše je prežet s tradicijo in svežim vetrom, ki je zavel z novo generacijo lastnic ene najbolj znanih ljubljanskih obrtnih znamk.

JULIJA MILIČ

»Ko te v življenju kdo vpraša, kaj si želiš delati, verjetno nihče ne reče: želim si izdelovati štampljke,« nam šaljivo pripovedujeta Minea Sončan Mihajlovič in Jelena Marković. Prijateljici sta v stari mojstrski obrtni delavnici, ki sta jo kot pečatoreznico in graverstvo leta 1920 začela dva Cirila, Sitar in Svetek, prepoznali dobro zgodbo in se odločili, da jo bosta nadaljevali. »Ob najinem prihodu so prenehale delovati vse glavne naprave. Sistemi so bili zastareli, midve pa nisva imeli pojma o izdelovanju štamplik. Sva pa imeli veliko željo, in kar je najpomembnejše, tudi veliko podporo.«

Poleg štamplik, ki jih za potrjevanje dokumentov potrebujejo podjetniki, suhih žigov in gravur so v vitrini pod njunim sprejemnim pultom tudi štampljke za otroke. Danes že odrasli nekdanji

otroci na njih hitro prepoznajo čebelice, jelenčke in zobke iz šolskih dni, mlajše pa navdušujejo tudi štampljke z edinstvenimi živalskimi liki, ki jih posebej za podjetje Sitar 1920 zjutraj, pred svojo prvo kavo, ustvarja slikar in umetnik Miha Perne. »Poskuša biti čim bolj kreativni in širiti ponudbo izdelkov pod lastno blagovno znamko, zato se nama sodelovanje z različnimi umetniki zdi še posebej pomembno,« pravi Minea. Na ovratnici njune psičke Micke se lesketa čudovit pasji obsek, ki je nastal v sodelovanju z umetnico Nastjo Utroša. Lično zavite z rdečo vrvico pa opazimo tudi posebne ročno tiskane krpe, ki jih izdelujeta z oblikovalko Urško Alič in so popolnoma lokalnega izvora. Krpe namreč zašije mojstrica Katarina, rdeč trak pa nastaja v slovenskem podjetju.

Sitar pa niso le štampljke, ampak tudi zgodbe, ki nastajajo z njimi. Minea in Jelena z veseljem pokažeta bogato zbirko ex librisov, pečatov, s katerimi strastni bralci označujejo svoje knjige. Tukaj je domišljija tista, ki vodi, in rezultat je vedno edinstven. Majhne in velike ilustracije, izmišljeni liki, prijetni spomini, simboli in umetniške pisave. Številni so izdelani kot darila ljubim osebam, zato jim namenjata res veliko pozornosti. »Ljudje v ex librisih izrišejo res izjemne ideje in zgodbe, midve pa imava to srečo, da odtis vidiva prvi,« pripoveduje Minea.

Umetniki, s katerimi še posebej radi sodelujeta, pa so najbolj domiselni kreativci z najbolj norimi

idejami. To so otroci. Njihove risbice pri Sitarju 1920 preslikajo v čudovite štampljke z lesenimi ročkami in jih tako ohranijo kot lep spomin, s katerim se mladi ustvarjalci lahko po mili volji igrajo. »Poskuša ohranjati, v kar verjameva,« se strinjata Jelena in Minea.

Zase radi rečeta, da sta slučajno trajnostni. »Otroške štampljke iz odpadnega lesa naredi mizar Matevž, njegov dedek jih ročno pobrusi, da se otroci ne poškodujejo, škatlice pa izdelata gospod Marjan iz Prekmurja.« Ohranjata stare Sitarjeve vezi in sklopata nove, s katerimi nadaljujeta to čudovito obrtno tradicijo. Pri Sitarju načela trajnostnega, lokalnega in medgeneracijskega sodelovanja živijo že več kot stoletje, ohranjala pa se bodo tudi v prihodnje.

Delavnica Sitar 1920 na Resljevi 6a je odprta od ponedeljka do petka med 9. in 16. uro. Štampljke si lahko ogledate in naročite tudi na spletni strani **sitar.si**.

SITAR 1920

LPP 13, 20 – postajališče Zmajski most

BICIKE LJ – Pogačarjev trg 3

Boemska lepota v Tivoliju

NINA KOŽAR

Sramežljivo skrita med drevjem in malce vzvišena nad promenado, Švicarija svoj najlepši obraz pokaže v prosojnih ljubljanskih jutrih ali somraku poletnih večerov, ko se na njenem dvorišču prižgejo lučke. Tudi podnevi je polna življenja in domišljije, saj v njenih ateljih stalno ustvarja 17 likovnih umetnikov, obiskujejo pa jo tudi številni ljubitelji umetnosti in kulture.

Švicarijo, ki ima status kulturnega spomenika lokalnega pomena, upravlja Mednarodni grafični likovni center. Na 2232 kvadratnih metrih obnovljenih površin so poleg umetniških ateljev urejeni razstavnici in družabni prostori, kjer obiskovalci občudujejo umetniške stvaritve, z Manco Košir debatirajo o zanimivih knjigah, prisluhnejo koncertom ali pa poklepetajo o vsem, kar je v mestu zanimivega. V enem od prostorov je spominski atelje kiparja Stojana Batiča. V petih letih po prenovi je tako Švicarija ponovno postala pomembno produkcijsko in ustvarjalno središče, ki spodbuja izmenjavo znanja, izkušenj in navdiha med ustvarjalci in obiskovalci.

Stavba v značilnem alpskem slogu je bila prostor navdiha in srečanj ljubljanske umetniške družine že večkrat v svoji živopisni zgodovini. Na njenem mestu je leta 1835 ljubljansko Kazinsko društvo odprlo leseno gostišče, ki je postalo priljubljena izletniška točka, kmalu za tem pa je avstrijski maršal Josef Radetzky ob njem postavil leseno brunarico v švicarskem slogu, po kateri je Švicarija dobila ime. Leta 1908 je župan Ivan Hribar na pobudo oštirja Ivana Kende dal gostišče porušiti in na njegovem mestu zgraditi hotel Tivoli, v katerem so prostore za srečanja našla različna interesna društva. Tem so se pridružili meščani, umetniki in boemi, zato je hotel kmalu postal središče družabnega življenja ljubljanskih intelektualcev in ob 1. maju tudi delavcev. V njem so se srečevali Ivan Cankar, Cvetko Golar, Vladimir Levstik in številni drugi znani Slovenci.

V tridesetih letih prejšnjega stoletja so v hotelu Tivoli živeli ruski vojni ubežniki, tik pred drugo svetovno vojno pa si je v eni od sob atelje uredil kipar Ivan Zajec in s tem že napovedal prihodnost stavbe. Po vojni so se mu pridružili še drugi umetniki, Švicarija pa je postala nekakšno središče slovenskega sodobnega kiparstva. Žal pa je začela počasi propadati, ob tem, ko so se vanjo zatekli najrazličnejši ljudje, ki so v njej oblikovali skupnost in jo ohranjali pri življenju.

Leta 2008 se je MOL odločila Švicarijo ponovno vrniti meščankam in meščanom ter v njej obuditi duha umetnosti in kulture, ki je tu vedno dobro uspeval. Tamkajšnjim prebivalcem in umetnikom so poiskali nova bivališča in ateljeje, nato pa se lotili obnove te občutljive zgradbe, ki je trajala vse do leta 2017, ko so ključne predali MGLC.

Obnovljena lepota zdaj izreka dobrodošlico vsem, ki umetnost radi ustvarjajo, občudujejo in se o njej pogovarjajo. Naj vam namignemo, da po več desetletjih v njej spet zvonkljajo tudi krožniki, pribor in kozarci. V gostišču Švicarija lahko pojedete izjemno okusno nedeljsko kosilo ali pa med sprehodom po čudovitem Tivoliju spijete skodelico kave.

Nagradili smo umetnost, ki ustvarja mesto

Umetnost se mesta dotakne na prav poseben način. Zato z Župančičevo nagrado, najvišjim priznanjem MOL za vrhunske stvaritve na področju umetnosti, tudi letos nagrajujemo izjemne ustvarjalce. Prejemnik nagrade za življenjsko delo je akademski kipar in univerzitetni profesor Matjaž Počivavšek. Z nagradami za izjemno dveletno ustvarjanje pa se Ljubljana tokrat poklanja igralki, pesnici, pisateljici, dramatičarki in univerzitetni profesorici Saši Pavček, filmski in gledališki ustvarjalki Tijani Zinajić ter glasbeniku, skladatelju in glasbenemu producentu Tomažu Gromu.

TAJDA KUŽNER

Sooblikovalec mesta

Ljubljana je od leta 1996, ko se je Matjaž Počivavšek iz Pariza preselil v Slovenijo, prizorišče, kjer se akademski kipar in univerzitetni profesor predano posveča soustvarjanju najlepšega mesta na svetu. Umetnik izjemne prefinjenosti in posebnega umetniškega izraza s svojimi deli »pomembno prispeva k predstavitvi in ugledu Ljubljane doma in v svetu, hkrati pa stalno opazno sooblikuje javni mestni prostor, ga s svojimi stvaritvami polni in skrbi za senzibilizacijo javnosti,« je o njegovem delu zapisala komisija Župančičevih nagrad. Neposredno za Ljubljano je prispeval številna pomembna dela, ki »kot javne plastike preobražajo mestno tkivo v unikatne ambiente«. Ko ustvarja za mesto, »se po dimenzijah in po postavitvah zaustavlja v preseku med javnim in osebnim, s tem humanizira javni prostor, hitečo množico pa v njem zaustavi, da občuti blagodejen dotik z umetnino«.

Počivavškov spomenik Jerneju Kopitarju v Beogradu

Ko je bil leta 2016 v Ljubljani postavljen spomenik Vuku Stefanoviću Karadžiću, ki sta ga mestu Ljubljana podarila mesto Beograd in Ustanova Vukova zadužbina, se je MOL zavezala, da bo v Beogradu postavila spomenik Jerneju Kopitarju in se tako poklonila prijateljstvu, ki je v začetku 19. stoletja pripomoglo k razvoju slovenskega in srbskega jezika. Spomenik stoji v bližini Kopitarjeve gradine na trgu, ki so ga na novo uredili po načrtih arhitektov iz slovenskega biroja Medprostor. »Ideja za spomenik izhaja iz pravokotne oblike, ki spominja na obliko knjige kot najuniverzalnejše oblike zapisov spomina in obenem pomeni skupni imenovalac sodelovanja med Kopitarjem in Karadžićem. Na spomeniku je reža, ki gledalcu odpira in omogoča pogled v notranjost, kakor da se pred njim odpira knjiga,« je o idejni zasnovi kipa povedal njegov idejni oče. Površina spomenika na simbolni ravni prepleta in združuje v likovni jezik dve pisavi, latinico in cirilico, ter s tem obeležuje prijateljstvo in sodelovanje omenjenih jezikoslovcev.

Matjaž Počivavšek

Prevpraševalci časa

V zadnjih dveh letih so se zaradi epidemije kulturni sporedi izpraznili, sedeži v kinih, gledaliških in koncertnih dvoranah so samevali, vrata muzejev so bila zaprta. A to nekaterim izjemnim umetnikom ni preprečilo, da ne bi ustvarili izrednih umetniških kreacij. Novo družbeno obdobje je zanje postalo inkubator umetniških praks, ki prevprašujejo, reflektirajo in kritično obravnavajo čase, v katerih živimo. Saša Pavček – igralka, pesnica, esejistka, dramatičarka in vsestranska umetnica – je tako v zadnjih dveh letih, ko so bile kulturne ustanove zaprte, v okviru programa Drama od doma za ranljive skupine pripravila audio in video posnetke nekaterih svojih literarnih del, s katerimi je omogočila, da so v obdobju umanjkanja stikov tudi najranljivejši ostali povezani z umetnostjo. Premierno je bila predvajana tudi njena radijska igra Rumi in kapitan. Da je igralka neverjetnega razpona, smo lahko videli v mnogih televizijskih serijah in filmih. Njeno večplastno igralsko osebnost pa v dramskih uprizoritvah Škorpion, Moj mož in #punceinpolpunce, kjer je ustvarila vloge ki »izkazujejo njen široki interpretativni razpon in prodorni vpogled v globino človekove duše«, kot so zapisali v utemeljitvi za Župančičevo nagrado. Da njene besede tečejo kot reka, lahko preberemo v njeni pesniški zbirki Zastali čas, kjer se umetnica spominja bližnjih, ki jih ni več. Veliko pesmi v njej je nastalo ob izbruhu epidemije koronavirusa. To je bil »čas za poezijo, ki je zgoščena, večplastna. V težkih časih ljudje potrebujemo močnejši odmerek duše,« je povedala. V zbirki se ves čas sprašuje o svojem življenju, prevprašuje smisel obstajanja in vztrajanja v nemirnih trenutkih ter nadaljevanja v prihodnosti.

Tudi Tijana Zinajić, filmska, televizijska in gledališka režiserka, v samostojnem filmskem prvencu Prasica, slabšalni izraz za žensko reflektira čase, ki jih živimo. V alter komediji o obdobju življenja, ko se zatakneš in ne veš, kako naprej, z eksplozivno energijo in smislom za humor, s pravo mero provokativnosti in optimizma prikaže eksistencialno stisko mlade ženske, ki se znajde v slepi ulici. S sočnimi dialogi, igrivimi kombinacijami karakterjev in njihovo edinstveno ekspresivnostjo ustvarjalka pokaže stisko, ki jo občuti milenijska generacija v primežu nenehnih družbenih kriz in eksistencialnih dvomov. Gre za »film, ki je popularen, ne da bi bil populističen, zabaven, ne da bi podcenjeval gledalca, in provokativen, ne da bi pri tem pozabil biti človeški,« je o filmu zapisal Matevž Luzar, predsednik Društva slovenskih režiserjev in režiserk. V komisiji Župančičevih nagrad so poleg »vrhunskega igralskega ansambla in izdelanih likov« kot odlike filma poudarili še raznovrsten izbor filmske glasbe, »ki izrisuje zemljevid sodobne urbane zvočnosti našega prostora«. Po dolgem obdobju, ko so kinodvorane v mestu samevale, je Prasica tudi prvi domači film, ki je vanje ponovno privabil gledalce v številkah, ki smo jih bili vajeni pred epidemijo.

Vztrajno dreganje v aktualni družbeni in kulturni prostor pa si z umetnicama Sašo Pavček in Tijano Zinajić deli tudi tretji prejemnik letošnje Župančičeve nagrade za dveletno ustvarjanje,

Tomaž Grom

Saša Pavček

Tijana Zinajić

Tomaž Grom. Uroš Rojko, skladatelj in redni profesor na Akademiji za glasbo v Ljubljani, ga je opisal kot neumornega inovatorja. Je »glasnik pluralizma in svetovljanstva, povezovalac umetnostnih, kulturnih in subkulturnih paradigam, prežet z duhom socialnega humanizma, navdihujoče nagovarjajoč h globljim premislekom o eksistencialnih izzivih sodobne družbe, ki je v našem in širšem prostoru unikat«. Kontrabasist, improvizator, skladatelj, oblikovalec zvoka in producent s kritičnim prevpraševanjem vloge umetnosti in kulture v družbi sooča akademske sfere umetniških praks z neakadetskimi, s čimer »tvorno vitalizira splošno kulturno in umetnostno krajino v našem in širšem prostoru«. Da »predstavlja najsodobnejšo in najmočnejšo silo v oblikovanju sodobnega glasbenega izraza«, je o njem zapisal prof. dr. Gregor Pompe z oddelka za muzikologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. V zadnjih dveh letih je Grom sodeloval v številnih glasbenih zasedbah, napisal avtorsko glasbo in oblikoval zvok za različne umetniške projekte, ustvaril pa je tudi filmski prvenec Komaj čakam, da prideš. Poznan kot eden vidnejših praktikantov ljubljanske in s tem slovenske prostoimprovizacijske scene, Tomaž Grom slovenski (glasbeni) prostor dela »mnogo bolj živopisen, odprt in razgledan«.

Dame z zmajskim srcem

MIHA ŠTAMCAR

Na tekmah Cedevite Olimpije, ki je letos povzročila pravo košarkarsko evforijo, gledalce navdušuje plesna navijaška skupina Ladies, ki je na tem mestu nasledila leta 2018 upokojene Zmajčice. Njene članice na nastopih s košarkarji nosijo drese z ljubljanskim zmajem in ime Green Ladies, s svojimi koreografijami pa pošteno dvigujejo temperaturo na parketu in tribunah.

V njihovem društvu se dejavnosti delijo na dva dela. Na skupino, ki med polčasi navijačem krajša čas s svojimi energičnimi nastopi in atraktivnimi koreografijami, ter na tekmovalne skupine različnih starosti, pri katerih so elementi zahtevnejši in bolj dovršno izvedeni, da zadovoljijo še tako stroge sodnike.

»Ladies smo ena najbolj znanih performance cheer skupin v Sloveniji. Druži nas pozitivna energija, odštekanost in neizmerna ljubezen do dela,« jih na kratko predstavi Sani Julevič, njihova vodja in glavna trenerka. Posebej poudari, da so performance cheer športnice, in ne plesalke, saj je bil lani performance cheer tudi pri nas sprejet med športne panoge. »Za cheerleading so značilni dvigi, piramide, meti in gimnastika, performance cheer pa je zmes različnih plesnih zvrsti, kot so hip hop, jazz in številne druge. Je zelo energičen, gibi so bolj odrezani, veliko je plesnih elementov, zato sta balet in plesna tehnika osnova za naš šport. V kategoriji pom so obvezni tudi cofi. Ker so koreografije vedno hitrejšje, moramo biti zelo dobro telesno pripravljene.«

Dekleta trenirajo od trikrat do petkrat na teden, pred tekmovanji tudi ob vikendih. »Takrat se zapremo v veliko dvorano, ker je prostor pri nas zelo pomemben. Gibanje po prostoru je natančno določeno, veliko pozornosti namenjamo usklajenosti in uniformiranosti gibov.« Performance cheer skupina Ladies ni med najuspešnejšimi samo v Sloveniji, pohvalijo se lahko tudi s kopico medalj, ki so jih osvojile na evropskih prvenstvih.

Sani Julevič je bila tudi selektorka slovenske članske plesne reprezentance, ki je konec aprila na Floridi osvojila srebrno odličje v članski konkurenci in bronasto v mladinski. Reprezentanci sta bili sestavljeni iz tekmovalk desetih slovenskih društev, ki se ukvarjajo s performance cheerom. Med njimi so bila tudi dekleta iz še enega ljubljanskega društva, Plesnega kluba Ples Plus.

V društvu se trudijo, da dekletom njihova športna dejavnost ne bi povzročala dodatnega finančnega bremena. »Uniforme naročamo iz ZDA, samo ena stane 180 evrov. Cofi, ki so obvezni, stanejo po 20 evrov. Vse to je v lasti društva, teh stroškov ne prelagamo na naše športnice. Zato smo vesele vsakega pokrovitelja,« je dodala Sani Julevič.

Ladies nove članice navadno vpisujejo septembra, lahko pa se jim pridružite tudi med letom. Dobrodošle so tudi deklice od 5. leta dalje. Več informacij o vpisih in poletnem varstvu v plesnem in rekreacijskem centru LTD na Letališki 34 najdete na spletni strani **ladiesdance.si**.

DOMIŠLJIJA POTUJE S POLETAVCI

DA NE DA NE BO VEČ PRIŠLA DA NE BO DA ME ŽGE DA SE ODG ...

... se začne pesniška zbirka Anje Zag Golob, to pa je tudi naslov razstave, ki je na ogled v Galeriji Kresija. Enajst likovnih umetnikov in umetnic je prebralo njeno poezijo in se nanjo odzvalo z desetimi deli, ki izhajajo iz popolnoma bele naslovnice omenjene knjige. Pesnica je z vsemi razstavljenimi projekti sebe in svojo poezijo izpostavila dialogu z drugimi umetniškimi zvrstmi in reinterpretaciji knjige kot objekta.

Druženje pri Plečniku

»Med sosedi ne sme biti ograj,« je pred davnimi leti rekel Jože Plečnik svojemu sosedu, trnovskemu župniku Franu Saleškemu Finžgarju, preden sta podrla ograjo, ki je ločevala Plečnikov vrt od cerkvenega. V tem duhu bo potekal tudi dogodek, ki ga 15. junija na prav tem vrtu organizirata Plečnikova hiša in Pedagoška fakulteta v Ljubljani. Obiskovalce bodo zabavali s plesnimi in gledališko-lutkovnimi miniaturnimi o mojstrovem življenju in delu, na voljo pa bo tudi prostor za počitek in ustvarjanje. Več informacij o dogodku lahko najdete na spletni strani **mgml.si**. Obvezne prijave pa sprejemajo od ponedeljka do petka med 8. in 14. uro na telefonski številki 01/241 25 06 ali na e-naslovu **prijava@mgml.si**.

Junij v Ljubljani

Si danes sploh lahko predstavljamo, da še ni dolgo, kar je bil Kongresni trg parkirišče za avtomobile, danes pa je prizorišče najrazličnejših kulturnih in zabavnih prireditev, s katerimi mesto poživlja tudi tradicionalni festival Junij v Ljubljani? Organizatorji vas vabijo na številne plesne, gledališke in glasbene dogodke, ki bodo navduševali najmlajše meščane, pa tudi zahtevnejše ljubitelje umetnosti. V sklopu festivala bo ves čas v parku Zvezda postavljena tudi Knjižnica pod krošnjami. Podrobnejši program festivala, ki traja do 21. junija, lahko spremljate na njihovi Facebook strani Festival Junij v Ljubljani ali na spletni strani **ljubljanasi**. Vsi dogodki festivala so brezplačni.

JUNIJ
BREZPLAČNI KULTURNI DOGODKI V LJUBLJANI

Hana Stupica na Ljubljanskem gradu

Zajec in lisica v razkošni svili, merjasec in miška v toplih izvezenih zimskih oblačilih ter v knjigo zatopljen mandril na razkošnem divanu so živali, ki jih v domišljiji ustvarja Hana Stupica, mi pa imamo to srečo, da nam jih mojstrsko upodablja v svojih ilustracijah. Ena najmlajših dobitnic nagrade Hinka Smrekarja, najvišjega slovenskega priznanja na področju ilustracije, svoja razkošna dela, ki imajo vedno rahel pridih temačnosti, razstavlja v Peterokotnem stolpu Ljubljanskega gradu. Ogledate si jih lahko vsak dan med 9. in 20. uro.

Šepetaj mi bossa novo

Ljubljanska zasedba Bossa de Novo, ki jo sestavljajo sami vrhunski glasbeniki, igra čudovit izbor baladnega jazz, bossa nove in sambe, ki vas bo na lepo poletno noč 14. junija s Kongresnega trga ponesel med zvezde. Njihov koncert, na katerem boste slišali tudi nekaj zimzelenih slovenskih popevk v brazilskih ritmih, bo brez dvoma eden od vrhuncev poletnega dogajanja v mestu, saj se jim bo kot gost na odru pridružil Hamilton de Holanda z mandolino, eden najbolj znanih in trenutno najbolj zaželenih brazilskih glasbenikov na svetu.

Sončni vzhod na Šmarni gori

Na poletni solsticij 21. junija, ko je dan najdaljši in se tudi astronomsko začne poletje, se ob 5. uri zjutraj pridružite pohodnikom, ki bodo s pozdravom prvim sončnim žarkom z vrha Šmarne gore že sedmič praznovali enega najpomembnejših poganskih običajev. Več informacij o dogodku najdete na Facebook strani Od vzhoda do vzhoda.

Knjige so kot čarobni časovni stroji. Na njihovih krilih lahko poletiš v katerikoli kraj na Zemlji ali v vesolju in katerikoli čas v preteklosti, sedanjosti ali prihodnosti. V Mestni knjižnici Ljubljana s pobudama Poletavci in NajPoletavci mlade bralce med 7. in 12. ter 13. in 15. letom spodbujajo k branju in raziskovanju sveta skozi knjige. Čtivo si lahko izbirajo samostojno, ideje za branje pa najdejo v bogato založenih ljubljanskih knjižnicah. Če svoje bralne sezname in mnenja do 10. septembra oddajo na spletnih straneh **poletavci.si** in **najpoletavci.si**, bodo povabljeni na sklepno zabavo, kjer prejmejo majico in bralno priznanje. Poln kovček knjig za poletna potepanja pa lahko nabereite tudi na Otroškem knjižnem festivalu, ki bo 11. junija na Vodnikovi domačiji. Tam bodo otroke zabavali pripovedovalci in glasbeniki, pomerili pa se bodo tudi v ugankarsko literarnem kvizu za vso družino. Dobrega čtiva skratka ne bo zmanjkalo.

32. seja Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana

Svetnice in svetniki so na majski seji kot po navadi postavili več vprašanj in dali več pobud, na nekatere so že dobili tudi odgovore oddelkov MOL. Ljubljanski svetniki so potrdili dodelitev dela plače za redno delovno uspešnost več lokalnim funkcionarjem, sprejeli predlog Lokalnega energetskega koncepta MOL za obdobje 2022–2030, pa tudi osnutek Odloka o javno-zasebnem partnerstvu za izvedbo projekta »Zelena energija na površinah in objektih Mestne občine Ljubljana«.

UREDNIŠTVO

Razprava o predlogu Lokalnega energetskega koncepta MOL za obdobje 2022–2030
Mestni svetniki so omenjeni predlog sprejeli. Alenka Loose, energetska upravljavka v kabinetu župana, je uvodoma med drugim pojasnila, da gre za strateški dokument mesta, ki ima pridobljeno tudi ustrezno soglasje ministrstva za infrastrukturo. »V lokalnem energetske konceptu smo izdelali analizo stanja, opredelili točne lokacije za umeščanje sistema obnovljivih virov energije, sončne elektrarne, daljinske sisteme v prostor ter za njih opredelili potencialne proizvodnje in ekonomiko. Opredelili smo tudi usmeritve za daljinske sisteme izven območij že obstoječih sistemov, ki naj bodo četrte generacije, prav tako smo umeščanje v prostor uskladili z elektrodistribucijo z vidika zmogljivosti elektrodistribucijskega omrežja ter distributerja toplote z namenom povečanja učinkovitosti, kar pomeni celovit pristop do leta 2030. Konkretni ukrep je do leta 2030 znižati emisije ogljikovega dioksida za 40 odstotkov.« Za doseganje ciljev je sicer v akcijski načrt skupno vključenih kar 85 ukrepov s sedmih področij.

Razprava o predlogu sklepa o izredni pomoči uporabnikom neprofitnih najemnih stanovanjskih enot, ki niso sposobni samostojnega bivanja
Mestni svet je soglasno sprejel omenjeni predlog. Kot je pojasnil Sašo Rink, direktor Javnega

stanovanjskega sklada MOL, se s tem sklepom usklajuje višina izredne pomoči, ki jo lahko pridobijo uporabniki stanovanjskih enot, katerih najemniki so vladne in nevladne organizacije, in sicer z višino subvencije najemnine, ki je v najvišjem odstotku bila spremenjena z 80 na 85 odstotkov. Prejemnikov izredne pomoči v lanskem letu je bilo 24.

Vprašanja o investiciji v novo kopališče Vevče
Služba za razvojne projekte in investicije MOL je na pobude in vprašanja **Maruše Babnik (SDS)** v zvezi s potekom investicije v novo kopališče Vevče med drugim odgovorila, da je zaključek izvedbe predviden za konec leta 2023 oziroma začetek leta 2024. Pri vsakem projektu, ko je še v fazi priprav, sicer obstaja možnost, da pride do zamika postopkov. Trenutno izvedba projekta poteka po zastavljenem terminskem planu.

Pobuda za označevanje knjižnic
Mojca Sojar (NSi) je županu in pristojnim službam poslala pobudo, naj se lokacije knjižnic označijo z enotnimi oznakami že na večjih cestah ali ulicah v njihovi bližini. Kot je zapisala v imenu svoje svetniške skupine, se lahko oznake pritrdijo na že obstoječe cestne svetilke v bližini, še bolje pa bi bilo, da bi se to storili z enako, dobro prepoznavno in dovolj veliko označbo na večjih cestah v bližini knjižnic.

Za kaj gre? Sojarjeva v pobudi med drugim piše, da ima Mestna knjižnica Ljubljana zelo razvejeno mrežo enot knjižnic. »Nastane pa težava, ko želi bralec najti katero izmed teh enot, ker imajo praviloma zelo slabe (ali pa jih sploh nimajo) označbe z večjih cest v naselju. Nekatere izmed njih so v kletih blokov (Jarše) ali pa v 1. nadstropju poslopja, ki služi več namenu (Brezovica), druge skrite znotraj strnjene-ga naselja (knjižnica v naselju BS3, knjižnica Grba) ...« Po njenih besedah lahko mlajši bralci, uporabniki mobilnih telefonov, z aplikacijami hitreje najdejo lokacijo, malo starejšim pa to povzroča težavo.

Pobuda za podaljšanje avtobusne linije številka 16
Oddelek za gospodarske dejavnosti in promet MOL je **Milanu Jakopoviču (Levica)** na njegovo pobudo za podaljšanje avtobusne linije številka 16 odgovoril, da bi bila sprememba poteka linije, kot jo predlaga Jakopovič, smiselna, vendar trenutna cestna infrastruktura ne omogoča vožnje po predlagani trasi. Težava je v mostu

na Tbilisijski ulici, ki dovoljuje prevoz le vozilom, katerih skupna masa ne presega osem ton. Na MOL sicer preverjajo, ali je mogoče pridobiti lažja vozila. Prav tako je že v izdelavi načrt za rekonstrukcijo Tbilisijske ulice in obnovo vseh vodov komunalne infrastrukture po cesti. Po prenovi – časovnica sicer še ni določena – pa bo po besedah MOL mogoče zagotoviti tudi linijo LPP po Tbilisijski ulici.

Pobuda za dodaten semafor na Linhartovi cesti
Oddelek za gospodarske dejavnosti in promet je na pobudo **dr. Zvoneta Čadeža (SDS)** za postavitev dodatnega semaforja na Linhartovi cesti odgovoril, da trenutno na MOL izdelujejo načrte za rekonstrukcijo Linhartove ceste na celotni dolžini med Dunajsko cesto in krožnim križiščem Žale. V sklopu določitve novih rešitev se preverjajo tudi vsa križišča in cestni priključki ter semaforska oprema.

V MOL, kot so dodali, sicer »s številnimi ukrepi skrbimo za varnost v prometu in udobje uporabnikov prostora, zlasti najšibkejših, med katere sodijo tudi osebe z oviranostmi. Te usmeritve bomo upoštevali tudi pri rekonstrukciji Linhartove ceste.«

Renati Zamida poln mandat za vodenje javnega zavoda Center Rog
Renati Zamida je mestni svet potrdil poln petletni mandat direktorice javnega zavoda Center Rog. Zamidova je bila od 7. maja lani vršilka dolžnosti direktorice javnega zavoda, ki bo deloval v prenovljeni tovarni Rog, in je bila edina kandidatka za to delovno mesto. Mestni svetniki so še en mandat na čelu Mestne knjižnice Ljubljana podelili Teji Zorko, ki javni zavod vodi od septembra 2019.

Mali prostor velikih vsebin

ANDREJA COMINO

Prešernov kip in njegova muza kažeta hrbet majhni trafiki na robu Tromostovja, kjer so Ljubljancani dolga leta kupovali svoje najljubše domače in tuje časopise, revije, cigarete in druge drobnarije. Tja jo je postavil mojster arhitekture Jože Plečnik, ki je bil tudi sam strasten kadilec. Med njegovimi številnimi ljubljanskimi deli, od katerih jih je sedem od lani vpisanih na seznam Unescove kulturne dediščine, so tako

tudi tri prodajalne tobaka. Ena na Vegovi ulici, v kateri zdaj s prodajalno in uličnim avditorijem za debate o zanimivih rečeh domuje ekipa revije Outsider, druga na Hrvatskem trgu, ki še čaka na obnovo, in tretja na Tromostovju, ki je lani z iztekom pogodbe prejšnjemu najemniku prišla na vrsto za prenovu podobe in vsebine. Njeno upravljanje so do marca 2023 prevzeli Muzeji in galerije mesta Ljubljane. »Ta mini stavba je pomemben del Plečnikove dediščine. K prenovi smo pristopili zelo pozorno. Skupaj z Zavodom

za spomeniško varstvo smo filigransko odstranili vse nepotrebne dodatke – klimo, police, rjo in oplesk s stebričev, restavrirali smo tudi lesena vrata,« prenovu, ki je stala okoli 20.000 evrov, orisuje Jerneja Batič z Oddelka za kulturo MOL. Te dni bo prenovljena in polepšana trafika zaživel kot prostor za razstave, predavanja in vodstva po mestu. V poletnem času pa bo tu potekal tudi del programa bienala BIO 27, s katerim bodo organizatorji predstavili Plečnikovo dediščino.

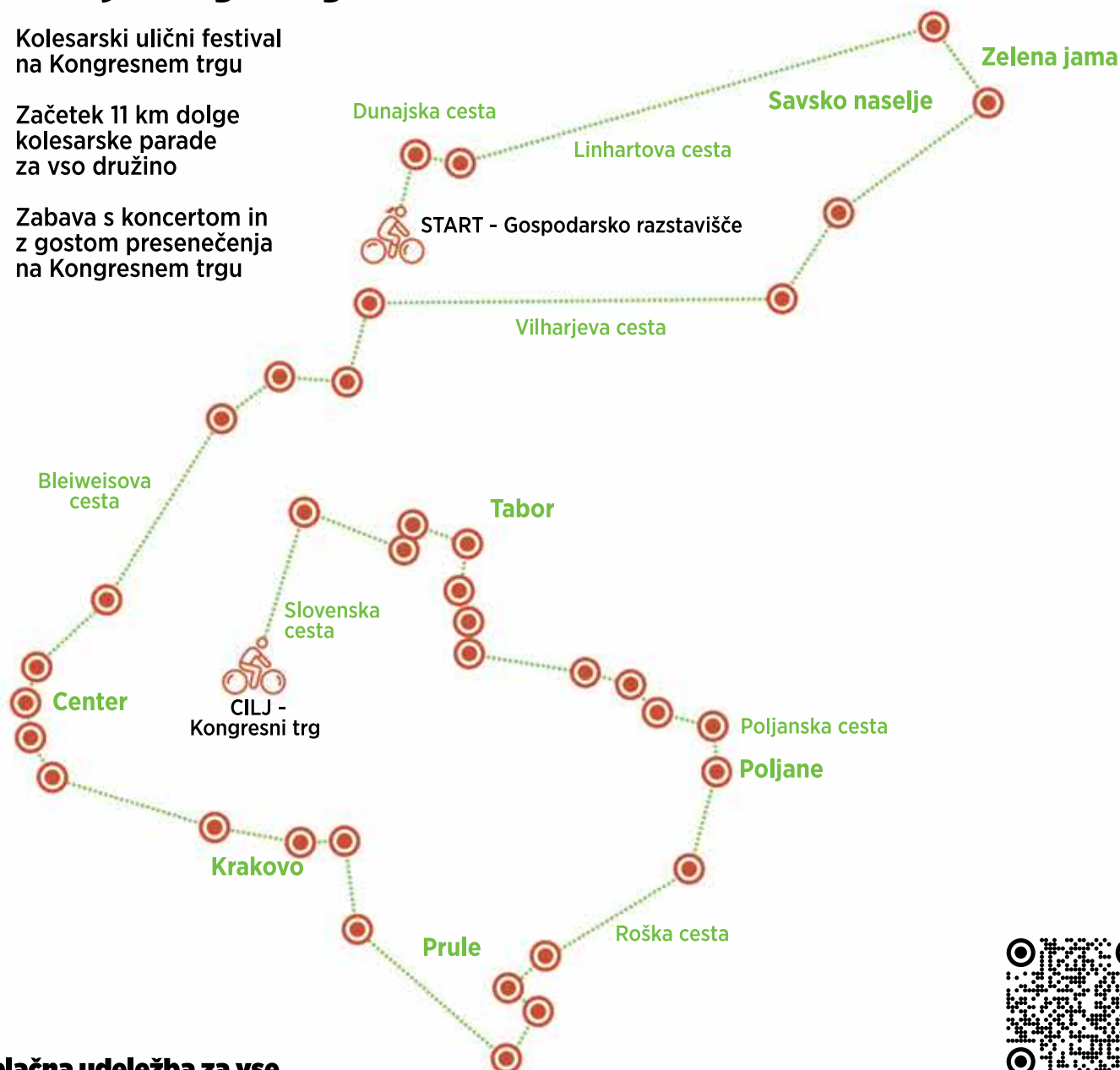
Največja ljubljanska kolesarska parada

Sreda, 15. junij 2022

10:00 Kolesarski ulični festival
na Kongresnem trgu

19:00 Začetek 11 km dolge
kolesarske parade
za vso družino

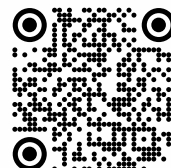
20:30 Zabava s koncertom in
z gostom presenečenja
na Kongresnem trgu

**Brezplačna udeležba za vse
ljubitelje kolesarjenja!**

Kolesari – spremembo ustvari

www.velo-city2022.com

PRIJAVI SE

Mestna občina
Ljubljana

ECF
EUROPEAN CYCLISTS' FEDERATION

